

האגודה לזכויות האזרח בישראל

ללא עילה

**יישום חוק המעצרים
בידי המשטרה ובתי המשפט**

מיכל אהרוןி

ספטמבר 2000

תוכן העניינים

האגודה לזכויות האזרח בישראל

עיקרי הדוייח

מבוא

1. חוק המעצרים, על שום מה? _____
2. המהפקה העיקרית - למעצר צריכה להיות עילה _____
3. תנאי להצלחת הרפורמה – שינוי בתפיסת תפקיד המעצר _____
4. תחקיר האגודה לזכויות האזרח בישראל _____
5. מונחי יסוד בהליכי המעצר _____

פרק א: אמון הציבור וריכח הליזול

1. הדיוון בעילות המעוצר _____
 19 _____

2. סיכון בטחון הציבור _____
 21 _____

3. האם עבירות רכוש הן סיכון לבטחון הציבור?
 24 _____

4. שיבוש הליכי חקירה _____
 26 _____

5. מעוצר לצורך חקירה _____
 27 _____

פרק ב: גנבי האופניים

1. מעכרים בשל עבירות פועלות
31 _____
2. מעכר בשל עוני
33 _____

פרק ג: "התנהגות מוזרה"

מעזר לאזרד הסתכלות פסיביארית.

פרק ד: מילכוד 24

- 40 1. קיצור משך המעוצר הראשוני
41 2. הנחיונות להשיב את המצב לקדמותו

פרק ה: "התשובה בחומר החסוי"

44 _____
 44 _____ עיון בחומר החוקירה

פרק ו: שתיקת השופטים

- 46 _____ 1. ביקורת שיפוטית על מעצרים לא מוצדים
- 46 _____ 2. תחלפי מעצר ללא עילית מעצר
- 49 _____ 3. תגבות שופטים לתלונות על אלומות לפני עצירים
- 50 _____ 4. תגבות שופטים לתלונות על תנאי מעצר
- 51 _____ 5. תגבות שופטים לכబילת העצורים בבית המשפט

53 _____ סוף דבר

56 _____ המלצות

57 _____ נספח א: תגבות משטרת ישראל

63 _____ נספח ב: נתוני המשטרה

64 _____ נספח ג: דוגמת טופס תצפיות

עיקרי הדו"ח

- חוק המעצרים, שנכנס לתוקף לפני שלוש שנים, היה אמור לחולל מהפכה במדיניות המעצרים של המשטרה ושל בתי המשפט - להפוך את המעצר לכלי שהשימוש בו הוא המוצא האחרון ולא הראשון, ובכך לצמצם במידה ניכרת את מספר המעצרים נוחים ובלתי מוצדקים. החוק בא להבטיח שהמעצר לא יהיה "מקדמה" על חשבון העונש, שאדם לא ייעצר כדי לשבור את רוחו או כדי לאפשר חקירה בתנאים נוחים יותר למשטרה.
- הדרפורמה החקיקתית באה בין השאר בעקבות מסקנות קשות של מבקר המדינה, שפורסםו בדו"ח משנת 1994: בבדיקה מודגמית נמצא ליקויים ב-40% מהמעצרים שערכה המשטרה. חוק המעצרים ניסה למנוע מעצרים בלתי מוצדקים בכך שהגדיר לראשונה מהן העילות הבלתיות שלפייהן ניתן לעזר אדם ולכלוא אותו לפני הגשת כתב אישום.
- דו"ח זה נועד לבחון את יישום החוק, שלוש שנים לאחר כניסה לתוקף, ולהתמודד עם התוצאות המועלות נגדו, בעיקר מצד צמרת המשטרה. הדו"ח מבוסס על תוצאות שערך צוות של מתנדבים מטעם האגודה לזכויות האדם, בבית משפט השלום בתל-אביב. הנתונים שמובאים בדו"ח מסכימים 1,806 הילicity הארכת מעצר שתיעדו התצפיתנים בין מאי 1998 לאוגוסט 1999.
- בחוק המעצרים נקבעו עילות מוגדרות למעצרם של חסודים לפני הגשת כתב אישום. בפועל ב-67% מהמקרים המשטרה אינה מזכירה בעת הדו"ח בעלפה באיזו עילה מבוקש מעצרו של החשוב. השופטים אינם מצינים ב-96% מהחלטותיהם מהי עילה המעצר שבגינה החליטו לעצור את החשוב. נראה, כי המשטרה ובית המשפט מסתפקים בכך שיש חשד כנגד אדם, מבלי לבחון אם מעצרו חיוני בשלב החקירה. נהוג זה פוגע בעקרון היסוד, שלפיו אדם נחسب חף מפשע, כל עוד לא הורשע בדין.
- על פי כוונת המחוקק אין להפעיל לחץ על חשד באמצעות מעצר. מעצר לצורך חקירה נועד לשמש במקרים חריגים ומוחדים בלבד. בפועל, מעצר לצורך חקירה הוא עילת המעצר הנפוצה ביותר בשימוש המשטרה (נטענת עילה בלעדית ב-30% מהמקרים, ובצירוף עם עילות אחרות ב-21% מהמקרים). בנגד לכוון המחוקק, חסודים נעצרים גם במקרה חשש שישבשו את החקירה, כדי להקל על המשטרה לחזור אותם בעת היותם נתונים במעצר.

- בנגדו לכוונת המחוקק - לעוצר בעicker חשודים העולמים לסקן את בטחון הציבור - עוצרת המשטרה, כמעט מדי יום, חשודים בעבירות פגעות ביותר (חשודים בגיןבת מכנים מהבל כביסה, שופרות משחת שניינים, קפה, חפישות גיבנה, עיתונים וכיו"ב).
- המשטרה אינה מפעילה מספיק את סמכותה לשחרר חשודים שעצרה בתחנת המשטרה: מהתוצאות עולה, כי 30% מהעצורים מובאים לבית המשפט אך ורק כדי לבקש את שחרורם בתנאים מגבלים. בשל כך מוחזקים חשודים רבים, ובهم חשודים בעבירות פגעות ביותר, 24 שעות בمعצר, ללא הצדקה.
- 14.5% מהחשודים ששוחררו בערבות לא מצליחים לעמוד בתנאי הערובה ונשארים במעצר, עד שבית המשפט משנה את תנאי שחרורם. משמעות הדבר היא שלא מעט בני אדם נתונים במעצר, רק בשל היוטם עניים.
- המשטרה מבקשת הסתכבות פסיכיאטרית בתנאי מעצר לעתים קרובות, גם כשאין כל עילת מעצר. גם בית המשפט שולח לעתים חשודים להסתכלות פסיכיאטרית בתנאי מעצר בשל התנהגות מוזרה, וмотוך תחשוה שהם זוקקים לטיפול נפשי, אך לא בשל היותם מסוכנים לבטחון הציבור.
- סניגורים מבקשים לעיון בחומר החקירה שמציגה המשטרה בפני השופט לעתים נדירות. רק באחו אחד מכל הדיוונים שנצפו הוגש בקשה לעיון בחומר - וזאת למראות הסמכות הנתונה לשופט על פי החוק לאפשר לחושוד ולבא כוחו לעיון בחומר החקירה.
- סניגורים כמעט שאין מציגים בפני בית המשפט את תנאי מעצרם של החשודים, ואינם מבקשים לשחרר חשודים בשל הנסיבות הרבות של החוק והתקנות בעניין תנאי החזקת חשודים במעצר.
- המשטרה מעתה מבקשת מעברי בית (רק 2.3% מבקשות המעצר) ובית המשפט אינם מרבה להשתמש בחליפין זה למעצר (6.5% מכלל העצורים). כאשר מוטל מעצר בית נעשה הדבר במקרים רבים ללא כל הצדקה ולא עילת מעצר. במקרה להקל על חשודים, יש כמובן עילת מעצר, מוטלים תחלפי מעבר כעונש, וכאמצעי פשרה עם המשטרה.

- השופטים מובאים לדין בבית המשפט כשם כבילים באזיקים, לעיתים כבילים זה זהה, גם אם הם חשודים בעבירות פועלות ביותר וביתר אף כשם מובאים לבית המשפט לשם שחרורם. רוב השופטים אינם מעיריים דבר על הכibility חמיזרת והמשפטיה באזיקים.
- השופטים אינם מותחים ביקורת, ברובם המכريع של המקרים, על המעצרים שבוצעת המשטרה, גם כאשר הם סבורים כי הם אינם מוצדקים בכלל.
- מנתוני המשטרה עולה, כי שיעור ההיענות של השופטים לבקשת מעצר ראשונית של המשטרה הוא לפחות 80%. נתון זה, בצוות הנתון שצוין לעיל, לפיו ב-90% מהמעצרים השופטים אינם מצינים עילת מעצר, מעידים כי בית המשפט אינו מלא אחר הציפייה שיצר החוק לביקורת שיפוטית, שתמנע מעצרים שרירוטיים ומיותרים.

בחודש פברואר, שנת 1991, כשנתיים לאחר כניסה חוק המעצרים¹ לתוקף, הביאה הממשלה לפניה שופט המעצרים בבית משפט השלום בתל-אביב שני חשודים בעבירה. החשודים לא היו מיוצגים על ידי עורך דין. הממשלה הצינה לפניה השופט את הנסיבות הנדרס: גניבת שקים של פטולות בניין מההעיבד של חסוד מס' 1. חסוד מס' 2 סייע בידיו. שניהם ניסו למכור את השקים לאחר. הממשלה בקשה מהשופט להאריך את מעוזם של החשודים בימיים. הסינה שניתנה להארכת המעצר: הצורך באתר שקים גנובים נספים.

מתנדבת של האגודה לזכויות האזרח שנכחה באולם המעצרים, רשותה את הדברים הבאים מפי החשודים:

חשוד מס' 1: לא גנבתי. אספתי את השקים במזבלה. המשכורת שלי נמוכה. כדי להביא אוכל לילדים אני אוסף כל כמה ימים שקים במזבלה ומכור אותם ב-20 ש"ח. אף פעם לא עצרתי. אפילו לא על עבירות תנואה.

חשוד מס' 2: אין לי מה לומר.

---

¹ חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה מעצרים), התשנ"ו-1996 (להלן, חוק המעצרים).

מבוא

1. חוק המעצרים, על שום מה?

"אמר רבי יוסי: יהא חלקי ממי שחושדיין אותו ואין בו" (תלמוד בבלי, שבת קי"ח ע"ב).

האם ניתן לשער כי מישחו בישראל, בשנת אלףים, ירצה להיות חשוד כדי להימצא בסופו של דבר נקי? מה קורה לאדם המטעור בוקר אחד והנה הוא חשוד? הרבה דברים יכולים לקרות לו במסלול הזה שמתחליל ב"חישד הסביר": כבילה באזיקיט, חיפוש על גופו, חיוב במתן טביעות אצבע ומתן דגימות דם ורוק, האזנת סתר לשיחותיו, מעצר, אשפוז כפיי בבית חולים פסיכיאטרי, פרסום הינוונו חשוד בצירוף שמו ותמונהו ברבים ועוד כיוצא בהלה, עד שהשאלה אם ינוקה בסופו של דבר נראה היא כמעט לא רלוונטית לגביו.

חובתו של רשות אכיפה החוק להגן על בטחון הציבור ולהילחם בפשיעה. החוק מקנה לרשות אלו סמכויות שמאפשרות להן לשלול את חירותם של חשודים בעת בירור החשודות. עצם הפתיחה בהליכ פלילי נגד אדם פוגעת בו, וקשה מאוד לשנות עובדה זאת, אך משטר דמוקרטי ניכר, בין היתר, בכך שהוא מבטיח כי השימוש בסמכויות אלו יעשה תוך הימנעות ככל האפשר מפגיעה בזכויותיהם של החשודים.

חשוד² שטרם הורשע בדיון הוא בבחינת חרף מפשע. מדינה מתוקנת חייבת לשים גבול ברור בין מאסר לمعצר - בין אנשים שהורשו בדיון על-ידי בית משפט מוסמך ונגורז דין למאסר לבין אלה שמתחנלים נגדם הליכים פליליים, שתוצאתם עדין אינה ידועה. כדי להטיל סנקציה כל כך חמורה כמו מעצר על אדם הנחשב חרף מפשע, צריכה להיות למדינה סיבה טובה.

בחודש Mai 1997 נכנס לתוקפו חוק המעצרים החדש. החוק היה אמר לחולל מהפכה במדיניות המעצרים של המשטרה ושל בתי המשפט - להפוך את המעצר לכלי שהשימוש בו הוא המוצה האחרון ולא הראשון, ובכך לצמצם במידה ניכרת את מספר המעצרים הבלתי נחוצים ובلتוי מוצדקם. הרפורמה החקיקתית באהה בין השאר בעקבות מסקנות קשות של מباحثת המדינה, שפורסמו בדוח' משנת 1994: בבדיקה של מדגם מהמעצרים נמצא ליקויים ב-40% מהמעצרים שערכה המשטרה.³ גם השוואה למדיניות המעצרים במדינות מערביות אחרות, הראתה כי מדינת ישראל היא ייחודה.

² התיאיחסות לחשודים בלשון זכר במהלך הדוייה נובעת לא רק מקשיש השפה העברית, אלא גם מהעובדת ש-94.4% מהעצרים בהליכים שנכפו הם גברים.

³ החלקיים שמצויה מباحثת המדינה הם כדלהלן: מעצרים בלתי חוקיים – 3%, מעצרים בלתי מוצדקם – 12.5%, מעצרים בלתי מנוצלים 24.5%, סה"כ ליקויים ב-40% מכלל המעצרים שנבדקו בדגם לגבי השנים 1992-1993.

התפתחויות בחקיקה

הנורווגי נורווגיה (בנורווגית: Norge) הוא מדינה במערב אירופה, השוכנת לחופי הים הצפוני. גבולותיה הם סקנדינביה (בדרום), רוסיה (במזרח), ופינלנד (בצפון-מזרח). בירתה היא אנטוורפן. נורווגיה היא מדינה עצמאלית, ששליטה ממלכתית מושגית. היא ידועה בזכות נוף טבעי יפה, ים צפוני ורים. נורווגיה היא מדינה בעלת אקלים קפוא, עם חורף ארוך וקרים וקיץ קצר וסובב. היא ידועה גם בזכות כוחם הכלכלי, שמקורו בעיקר בתחום הנפט והגז הטבעי. נורווגיה היא מדינה מודרנית, ששליטה ממלכתית מושגית. היא ידועה בזכות נוף טבעי יפה, ים צפוני ורים. נורווגיה היא מדינה בעלת אקלים קפוא, עם חורף ארוך וקרים וקיץ קצר וסובב. היא ידועה גם בזכות כוחם הכלכלי, שמקורו בעיקר בתחום הנפט והגז הטבעי.

בתפישתה את המცר ככלי חוקתי מובן אליו, בעוד שבמידנות אחירות המცר בטרם הגשת כתוב אישום הוא אמצעי נdry, המשמש כМОצא אחרון בלבד.⁴ אכן, דעת הקhal סערה באותו ימים בשל פרטומים על האחוֹת הגובה של מעזרים שאינם מסתיימים בהגשת כתוב אישום, וחתומה הכללית הייתה שידה של המשטרה קלה מאוד על הדק המעצרים. נראה היה שהזמן והאווריה בשלים ומתאימים לחקיקת חוק המגביר את הפיוק על מודגיות המעצרים של המשטרה.

2. המהפהכה העיקרית – למעצר צריכה להיות עיליה

חווק המעכרים ניסה למנווע מעכרים בלתי מוצדקים בכך שהגדיר לראוניה מהן העילות הבלתי שולפיהו ניתנת לעצור אדם ולכלוא אותו לפני הגשת כתוב אישום.⁵ זו היתה המהפכה המרכזית שהמחוקק ביקש לחולל: העובדה כי יש ראיות נגד אדם לביצועה של עבירה פלילית אינה יכולה, כשלעצמה, להצדיק את שלילת חירותו לפני שהורשע בדין. החוק בא להבטיח שהמעוצר לא יהיה "מקדמה" על חשבונו העונש, שאים לא יעצר כדי לשבור את רוחו או כדי לאפשר חקירה בתנאים נוחים יותר למשטרה.

החוק קובע בראש ובראשונה, שכדי לעזרו אדם עליו להיות חדש ביצוע עבירה.⁶ אין לעזרו עדים או אנשים אחרים כדי לחפשיע על החשוב לשתף פעולה עם המשטרה.

את החשוד עצמו ניתן לעצור רק אם יש חשד סביר שביצע החרבירה שהוא נחشد, אך החשד כלפי עצמו אינו מצדיק

כך, לדוגמה, השוואה בין מספר החזרורים עד להאৎס הראשוניות לבין שופט בישראל מול אלה שבאנגליה בשנת 1994 מראה שבאנגליה נערכו בקטגוריה זו 465 עצורים, ובישראל כ-24,000 עצורים.

לפניהם נסיבות חוק המעצרים לתוקף, היו עילות והמעצר נגד חדש בטרם הגשת כתוב אישום הלכה פסוקה, אך לא עיגון בבחוק. על הפסיכיק, נינו היה לעצור אדם בשל צורה העבירה שבנה חדש, וזה לצורך חקירה. בחוק המעצרים, נקבע כי חומרת העבירה לא תהיה יותר עילית מעצר, וכן נעשה ניסיון לצמצם את האפשרות לעצור לצורך חקירה בלבד (על כך להלן).

עלות המעדן של חדש לפני הגשת כתוב אישום מפורטים בסעיף 13 בחוק המעדנים.

מעצר. לאחר המעצר הראשוני בידי השוטר בשטח⁷, צריכה לבוא ההחלטה אם לכלוא את החשוד. החלטה זו, של קצין משטרת או של השופט המתבקש להאריך את מעצרו של החשוד, צריכה להיות מבוססת על חשש אמיתי כי שחרורו יגרום נזק של ממש. רק חיש כזה יכול להצדיק שלילת חירותו של אדם בטרם הורשע בדיין. כדי להגביל את אפשרות המעצר לסתיטה עציה זו, נקבעו בחוק שלוש עילות למעצרו של אוטס בשלב החקירה, לפני הגשת כתב אישום:

- חשש מבוסס שהחשור מהוווה סכנה לבטחונו של אדם, בטחון הציבור או בטחון המדינה.
  - חשש מבוסס שהחשור ישבש את הלכי החקירה או המשפט (יתאים עדויות, יברח, ישמיד ראיות).
  - אם בית המשפט שוכנע מנימוקים מיוחדים - שיש צורך לנקטו הלכי חקירה שלא ניתן לקיים אלא כשהחשור נתנו במעצר.

עילוות אלו מחייבות הן את קצין המשטרה המהלייט על כליאתו של אדם, והן את שופט המעיצרים שמתבקש להאריך את מעצרו של חוזך.⁸

3. תנאי להצלחת הרפורמה – שינוי בתפיסה תפוקה המעוצר

על פי חוק המעצרים, לא ניתן יותר לראות במעצר כלפי ניהול חקירה מהירה ויעילה יותר של החשוד, ולא ניתן לראות בו מוקדמת על חשבו העונש, מתוך הנחה מוקדמת כי החשודים אשימים. הצלחת הרפורמה, שהחוק נועד לחולל הייתה מותנית בגורמים רבים: בהיערכות נכונה של כל הנוגעים בדבר, הקצאת משאבים, שתאפשר את השינוי במרקח החקירות והධיניות בבית המשפט, אולם בראש ובראשונה הצלחת הרפורמה הייתה מותנית באימוץ העקרונות שעומדים בבסיסו על ידי כל העוסקים באכיפתו, הן במשטרת והן בبنין המשפט.

לשותר העוצר חדש בשיטה, לא צו שופט, יש סמכויות מעוצר רוחבות יותר מאשר לקבע המשפטה ולשופט המחייבים על כליאתו של החשוד בשלב בוירור החשדות נגדו. סמכויות השוטר מפורטות בסעיף 23 לחוק המעצרים, וזה כוללות מעוצר בשל חומרת העבירה שבה נחדר.

עליות המעדן, המפורטות בסעיף 13 בחוק, מחייבות את קצין המשטרה על-פי סעיף 27 לחוק.

בעקבות קבלת החוק נרכחה המשטרה במהירות והעבירה לשוטרים הדרכה בוגעת לשינויים בפועל שיעזר החוק החדש. בחומרות הדרכה לשוטרים מופיעות גם אמירות כלליות בוגעת לאיזיאולגניה שבבסיסו של החוק. ואולם במקביל להדרכה שהועבירה לשוטרי השטח, פתחה צמרת המשטרה במתקפה חסרת-תקדים נגד החוק, שכונה "חוק זכויות הגנב וחירוטו". קצין בכיר במשטרה צוטט כמו שאומר: "חוק המעצרים החדש מעודד פשיעה וחותך אותה למשתלמת, פוגע במודיעין המשטרתי ובכל עובדות המשטרה, ופוגע בביטחון הציבור".⁹

בנוסף למתקפה התקורתית ניללה המשטרה פעילות לביטחונית נמרצת בכנסת ובמשלה כדי לבטל את החוק. האווירה הציבורית והתקורתית סביב הפשיעה הגואה והטענת נגד אוזלת ידה של המשטרה במלחמה בפשיעה סייעו למשטרה להטות את דעת הקהל נגד החוק.¹⁰

על רקע זה הוקם צוות משרד המשפטים, שבחן הצעות לביטול החוק ולהחזיר הגלל לאחר. הצעות, בראשותה של עוזי נואה בן-אור, מנהלת המחלקה הפלילית בפרקיליטות המדינה, פירסם לאחרונה את המלצותיו.¹¹ רוב דרישות המשטרה לשנות את הסעיפים העיקריים בחוק ולהחזיר את המצביע לקדומו, לא התקבלו, ואולם אין ספק שהמתקפה שמנחת צמרת המשטרה נגד החוק מעבירה לציבור, ובמיוחד לשוטרים בשטח, מסר ברור לפיו חוק המעצרים מכשיל את המאבק בפשיעה.

החוליה השנייה, שבה תלויות החלטתו של חוק המעצרים, היא בית המשפט. עיקרונו מרכזי של החוק הוא הידוק היפויו על המעצרים. על בית המשפט לבחון כל מעוצר משטרתי ולבזוק אם יש לו הצדקה לפי עקרונות החוק: האם יש חשד סביר כנגד העצור? האם מעצרו נחוץ בשל חשש של ממש לשיבוש הילכים? האם מעצרו נחוץ משום שהוא מסוכן לציבור? האם פעולות החקירה שמתנהלות נגדו מחייבות את הימצאותו מאחרוי טורג וברית?

ודומה, כי הידעה שהמעצרים יעדזו תחת ביקורת שיפוטית מוגברת לאור החוק החדש, הביאה את המשטרה בחודשים הראשונים שלאחר כניסה החוק לתוקף לנוקט וחירות יתר במעצרים (הדבר

⁹ ניקול קראו, "בכיר במשטרה: חוק המעצרים החדש פוגע בביטחון הציבור", "הארץ", 1.10.97.

¹⁰ מפקיל המשטרה דיווח לזכות בן-אור, כי בין השנים 1994-1997 עלתה הפשיעה, באופן כללי, בכ-30%. יש לציין, כי מנתוני המשטרה עולה כי ב-1999 החלו ירידיה בפשיעה החמורה לעומת 1998, וכי רק כשליש מהעצורים ב-1999 היו חשודים בעבירות המשכנות את בטחון הציבור במובhawk (בטחון, חי אדם, גוף אדם (אלימות), מין, סמים והצתה). לפרוט הנתונים ראו נספח ב: נתוני המשטרה, עמ' 63.

¹¹ דוחית הצעות לבדיקה חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים) התשנ"ו-1996, מתאריך 11.4.2000 (להלן דוחית צוות בן-אור). הצוות אכן דוחה את רוב בקשות המשטרה לשינוי החוק, אך קיבל את הבקשה להמליץ על הרחבת סמכויות הקצין המשטרתי להחליט על מעצרו של אדם עד ל-48 שעות בטרם תבאטו בפני שופט. התיקיות מפורטת להמלצות דוחית צוות בן-אור תופיע בפרקית הROLונטייס בדוחית זה.

התבטא בירידה של 34% במספר המעצרים¹². אך הנזונים מראים כי מחר למדוי חורה המשטרתית לכמויות המעצרים הממוצעת (כ-40,000 מעצרים פליליים בשנה) מלפני כניסה החוק לתוקף.¹³ נתנו זה מעיד, שהציפייה לביקורת שיפוטית הדוקה, שתמנע מעצרים שגויים ומיותרים הتبדלה.

כפי שנראה בחמישד הדוח¹⁴, התבטאות ביקורתית של שופטים על מעצרים משטרתיים הן מועטות ביותר. מהतוצאות עולה, כי יש שופטים המפגינים ערגנות רבה לשינוי החקיקתי והערכי של חוק המעצרים. שופטים אלה פוסקים באופן מובהק לפיה הוראות החוק החדש ומותחים ביקורת על מעצרים בלתי מוצדקים של המשטרת. הביקורת השיפוטית מתבטאת גם בKİצ'ור ותקופות המשטר שמקשת המשטרת, ובפיקוח על פעולות החקירה שנעשו בידי המשטר.¹⁵ עם זאת, ככל הנוגע להארכת המשטר הראשונית, המהווה אישור עקרוני להחלטת המשטר לעצור את החשוד, רבים הם השופטים תמאשרים כמעט כל מעצר משטרתי¹⁶, ואינם מותחים כל ביקורת על מעצרים שאינם תואמים את הוראות חוק המעצרים החדש: מנוגני המשטרת עולה כי שיעור ההיענות של השופטים לביקורת המשטר של המשטרת הוא לפחות 80%.¹⁶

4. תחקיר האגודה לזכויות האזרח בישראל

האגודה לזכויות האזרח תמכה, ועובדנה תומכת ב프로그램 שעמدهה בסיס חוק המעצרים, והיתה שותפה ללבטים שליוו את התחווותו: האם מדובר בחוק ליברלי מדי על רקע הממציאות הקשה של החברה הישראלית? האם אין בכך החלטת כוחה של המשטרת להתמודד עם המשימות הקשות ביותר המוטלות עליה? האם החוק אינו פוגע בציפייה של כל אזרח להגנה על בטחונו האישי ועל רכושו?

¹² לפי נתונים של המשטרת השוואת המעצרים בחודשים 14.5.97 ועד ל-9.9.97 (קרוב לארבעה חודשים מזמן כניסה החוק לתוקף), למשטרת תקופה בשנת 1996 מראה ירידת של 34.1% .

¹³ על פי נתוני המשטרת סה"כ מעצרים פליליים :
• 39,990 : 1996
• 31,992 : 1997 (כניסת החוק לתוקף)
• 38,111 : 1998
• 42,740 : 1999

¹⁴ ראו הערתה .84

¹⁵

בדוח צוות בר-אור נטען כי העובדה שהשופטים מקרים את משך זמנו המשטר שמקשת המשטרת מעידה על פיקוח שיפוטי הדוק על המשטרת. אולם עצם הארצת המשטר לתקופה כלשהי, מהוות אישור לנחיצות המשטרתית. כמו כן אפשר לשער כי המשטרת מודעת למוגמת והשופטים לזכור את תקופות המשטר, ולכן מראש מבקשת תקופה מעצר ארוכה מכפי שצורך. יש לציין עוד, כי בדו"ח בר-אור מופיע נתון לפיו יש עלייה של 37% במספר העצורים שהוחדרו בהוראת שופט לאחר שהובאו בפניו לשם הארצת מעצרם, אולם הובחר לנו על-ידי הסטטיסטיκאי המשטרותי, כי נתון זה מתייחס לשוחדים לאחר הארצת המשטר הראשונית.

¹⁶ ראו הערתה .85

היכרות מעמיקה עם החוק ועם הכלים שהוא מעניק למשטרת הלבתי המשפט, הביאה אותו למסקנה כי החוק, גם שאינו נקי מפגמים, מבטא איזון ראוי בין זכויות האזרח לבין האמצעים שיש לתת בידי המערכת לאכיפת החוק. הוא מאפשר לאזרחים "לישון בשקט" בשני מובנים: חן מתוק ידיעה שלמשטרה ניתנו הכלים החוקיים¹⁷ להטעוד עם הפשעה, והן מתוק ידיעה שאיש לא ידפק על דלתם ויוצר אוותם על לא עול בכם.

אולס נוכח ההתבטיאות סביר כניסה החוק לתוכף, התעורר החשש כי האיזון הזה יופר, וכוכתו הבסיסית של כל אזרח לשמרה על חירותו ועל כבודו, תידחק למשך זמן.

על כן נוצר הצורך לבדוק כיצד מתנהל ביטחון הרכבת המעצר הראשוני של חסודים, הנמצאים בחקירה משטרתית, עוד לפני הגשת כתוב אישום נגדם. במצב שבו רוב ההליכים מתרחש בתחנת המשטרה ובתחזירי החקירה ותיקי החקירה והפרוטוקולים של בית המשפט אינם גלוים לציבור, ניתן למזור על יישום עקרונות החוק רק באמצעות צפיה בהליך הרכבת המעצר בבית המשפט. זהו הлик פומבי שבו מבאה המשטרה לבית המשפט חסודים, שעצרה במהלך 24 שעות הקודומות, כדי לבקש מבית המשפט להאריך את מעצרם או לשחררם בתנאים מגבלים. תיעוד הлик זה מאפשר לבחון את טיב המעצרים שמבצע המשטרה ואת השיקולים המנחים הן את השוטרים העוזרים והן את השופטים, המחייבים אם להאריך את המעצר או לשחרר את החסודים.

לצורך הבדיקה הקימה האגודה לזכויות האזרח צוות מတבבים (רובם סטודנטים למשפטים) שזכה בהליך הרכבת מעצר ממשך לעלה משנה (בין מאי 1998 לאוגוסט 1999). התוצאות נערכו בבית משפט השלום בתל-אביב, שבו המספר הגדל ביותר של דיונים בהרכבת מעצר בישראל (קרוב לארבעים מעברים ביום). התוצאות נדרשו למלא שאלון מפורט שעסק בהליך המעצר ושמטרתו לבדוק אם המשטרה עצרת ומקשת הרכבת מעצר על פי הクリיטריונים של חוק המעצרים, ואם בית המשפט מימוש את עקרונות החוק בחאלותיו.¹⁸ לאורך הדוח יובאו בכל נושא דוגמאות ("יומן תוצאות") לצורך המבחן הבועות שייעלו בדוח.

¹⁷ בנוסף לUILT המעצר המאפשרות לעצור במקרים שיש צורך אמיתי בכך, נוספו למשטרת כלים חוקיים נוספים כמו הרחבת סמכיות עיקוב (למשל עיקוב עדין) וכן הרחבת סמכיות חיפוש. יש לציין, עם זאת, כי מבחינה תקציבית אין ספק שהמדינה לא הקצתה למשטרת את המשאבים הנדרשים ליישום ראיו של החוק.

¹⁸ דוגמה של טופס תוצאות מובאת בסוף ג' בעמוד 64.

הנתונים שיוובאו בדוח מסכימים 1,806, חילci הארכת מעצר שתיעדו הכספיות.¹⁹ יש להעיר, כי לאיסוף המידע באמצעות תצפיות יש יתרוןבולט, שכן הוא מאפשר תיעוד בלתי-אמצעי של המתרחש בבית המשפט. עם זאת, לאיסוף המידע בדרך זו שלוש מגבלות עיקריות:

1. היא מבוססת על יכולות של הכספיות לקלוט את המתרחש בהליך מהיר באולם המעצרים (אורך דיון בעניינו של עציר לא מיוצג הוא 7.13 דקות בממוצע), ולא על תיקי תיקה ובית משפט (שאיןם גלוים בפנים).

2. הכספיות הונחהו בבית המשפט בתל-אביב בלבד, ולא כיסו את כל המעצרים שהתבצעו בו.

3. הכספיות מתעדות אך ורק החלטות מעצר של המשטרה ולא החלטות על שחרור עצורים בתחנות המשטרה. מכאן התמונה אשר ליישום החוק ועקרונו בידי המשטרה אינה שלמה.

בשל מגבלות אלו ביקשו לבדוק אם ניתן למוד על יישום חוק המעצרים מהנתונים הסטטיסטיים של המשטרה לגבי מעצרים בשנת 1999. בפניהם למשטרה נתקלנו בקושי לחסיג תשובה על שאלות כגון: כמה עציריםמושחררים על-ידי המשטרה מבלי שיוובו בפני שופט? כמה מקרים מבקשת המשטרה מעצר ובית המשפט משחרר? כמה עצירים מובאים לצורך שחרור בלבד בבית המשפט? נתונים אלה הם חיוניים לצורך בחינת יישום חוק המעצרים, אך אינם כוללים במידדים שבזוקת המשטרה.

עם זאת, מהנתונים שנמסרו לנו (ראו נספח ב' עמוד 63) בצירוף הנתונים שנמסרו לצוות בן-אור, עולה שהיקף המעצרים שביצעה המשטרה בשנת 1999, בשל חזד לביצוע עבירה פלילית, דומה זהה שלפני כניסה החוק לתוקף: 42,740 מעצרים. בית המשפט אישר הארכת מעצר ראשונית לפחות בשמונים אחוז מהמקרים:²⁰ 35,023 מהעצורים.

טיות הדוח נסקרה לתגובה למשטרת ישראל ולהנחתת בתי-המשפט. תגובת המשטרה מופיעה במלואה בנטפח אי לדוח זה (עמ"ד 57). הנהלת בתי המשפט בחרה שלא להגיב על האמור בדוח.

¹⁹ הנתונים המספריים מבוססים על הכספיות שנערכו בין החודשים Mai 1998 לאוגוסט 1999 בבית משפט השלום בתל-אביב. לאחר שהכספיות ממשיכות לתקיים ברציפות אחת לשבוע גם ביום, בין הדוגמאות שיוובו יהיו גם מעצרים מחודשים אחרים.

²⁰ סביר להניח שאחו התייענות אף גבוהה מכן, אך אין בידינו הנתון כמה עצירים שחררה המשטרה לפני הכתמים בפני שופט.

5. מונחי יסוד בהליצי המעצר

עיכוב – שוטר²¹ מוסמך לעכב אדם לחקירה, בשל חשד לביצוע עבירה פלילית, או כדי למנוע ביצוע עבירה.²² על פי החוק, שוטר מוסמך לעכב גם עד שיש לו מידע על עבירה שנעבירה בידי אדם אחר. עיכוב פוגע בחירותו של אדםmarshar מעצר, שכן הוא מוגבל מראש בזמן ובתכלית (שלוש שעות במקרה הרגיל, וכאשר מדובר במספר רב של מעורבים, רשאי הקצין הממונה להאריך את משך העיכוב לפרק זמן שלא עולה על שלוש שעות נוספות). על פי החוק, על השוטר להעדיף תמיד את אמצעי העיכוב על פני מעצר.²³ אם אדם מסרב לעיכוב, שוטר רשאי לעזור לו.²⁴

מעצר לפני הגשת כתב אישום – המעצר הראשון, שבמהלכו מתנהלת החקירה במטרה לאמת את החשדות נגד העצור לביצוע עבירה פלילית. על פי חוק המעצרים, יש עדיפות למעצר שנעשה לצור של שופט,²⁵ אך שוטר מוסמך לעצור חשוד גם ללא צו של שופט, אם מתקיימות נסיבות מסוימות, כמו ביצוע העבירה בפני השוטר, וכאשר יש לשוטר יסוד סביר להחשד כי החשוד יסקן את בטחונו הצבורי או ישבש הליצי חקירה ומשפט.²⁶ לאחר המעצר בשיטה השוטר חייב להביא את העצור בהקדם האפשרי לתחנת המשטרה, ושם צרייך קצין משטרת החלטת אם להאריך את מעצרו או לשחררו, על פי עילות המעצר שהוחק.²⁷ המשטרה מוסמכת להחזיק חשוד במעצר, לפני הבאתו בפני שופט,²⁸ שעות לכל היותר.

הארצת מעצר בבית המשפט – לאחר 24 שעות לכל היותר שבחן היו החשודים בחזקת המשטרה, הם מובאים לבית המשפט, שם נערך דיון אם להאריך את מעצרם או לשחררם בתנאים מגבלים או ללא תנאים כלל. מטרת ההליך היא ביקורת שיפוטית על פעולות המשטרה בנוגע למעצר ובדיקה אם התקיימו עילות המעצר הנדרשות על פי החוק.²⁹ על פי חוק המעצרים שופט מוסמך להאריך את

²¹ אם אדם פרטיו מוסמך לעכב חשוד בעבירה שנעבירה בפניו, עד לבואו של שוטר (סעיף 75 לחוק).

²² סמכיות העיכוב מפורטות בפרק ג' של חוק המעצרים, סעיפים 75-66.

²³ סעיף 23(א) לחוק המעצרים.

²⁴ סעיף 23(ב) לחוק המעצרים.

²⁵ סעיף 4 לחוק המעצרים.

²⁶ סעיף 23 לחוק המעצרים.

²⁷ סעיפים 25-28 לחוק המעצרים.

²⁸ סעיף 29 לחוק המעצרים.

²⁹ סעיף 13 לחוק המעצרים.

מעצרו של החשוד ב-15 ימים בכל פעם עד ל-75 ימים. מעצר מעבר לתקופה זו מחייב אישור של שופט בית המשפט העליון.³⁰

מעצר עד תום ההליכים – מעצר לאחר הגשת כתב אישום שעליו מוחלט בבית המשפט. נמשך עד לתום ההליכים המשפטיים נגד הנאשם. תקופת המעצר המרבית מוגבלת לתשעה חודשים, ובית המשפט העליון רשאי להאריך.³¹

חלופות מעצר – אמצעים היכולים להשיג את מטרת המעצר בדרך הפגעת פחותה בחריוותו של אדם. למשל: הגבלת החשוד לשוחות במקום מסוים ("מעצר בית") מלא או חלק או הרחקתו למקום מסוים; עיכוב יציאה מהארץ; ערובה כספית של החשוד או הנאשם עצמו או של אדם אחר ("צד ג") כדי להבטיח התיצבותו להמשך ההליכים וכן את קיומם תנאי השחרור בערבות.³²

בכל, בית המשפט חייב לש考ול בעת הדיוון החלופות מעצר, ועליו לפנות לאמצעי הדרמטי של מעצר רק אם שוכנע כי החלופות אין יכולות להבטיח באופן סביר את בטחונו של הציבור ואת האפשרותקיימים משפט תקין.³³ אין להטיל חלופת מעצר במקום שאין עילת מעצר נגד החשוד.

³⁰ סעיף 17 לחוק המעצרים. כך בשתי עילות המעצר "שבוש" ו"מסוכנות". אם עילת המעצר היא "הלכתי חקירה שלא ניתן לקיים אלא .. במעצר" ניתן לעצור רק ל-5 ימים בכל פעם ועד 15 ימים בסך-חכול. דין נרחב בעניין זה ראו בעמוד 27.

³¹ סעיפים 61, 62 לחוק המעצרים.

³² סעיפים 48-41 לחוק המעצרים.

³³ סעיפים 13(ב) ו-21(ב)(1) לחוק המעצרים.

פרק א: אמון הציבור וריך הליזול

1. הדיוון בעילות המעוצר

בניגוד לכוונת המחוקק, ברוב הלייצי הארכות המעוצר בבית המשפט אין דיון בעילה להארכת מעצרו של חזון

החוק אומר: כדי לעזר אדם צריך עילת מעוצר.³⁴ לא די בכך שהמשטרת מראה כי יש חשדות סבירים נגד האדם שמתבקש מעצרו. עליה להראות שיש הצדקה לכלוא אותו מאחרי טורג ובריח בשלב החקירה, ככלומר להראות שיש עילה למעצרו. מסיבה זו הדיוון בעילת המעוצר של החזון היה אמר או **להיות לב ליבו של הדיון בהארצת המעוצר.** השאלה הרשונה בהקשר זה, היא, אפוא, עד כמה מהוועה עילת המעוצר גורמת בהחלטה על מעצרו של אדם.

המציאות מראה: מהתוצאות עולה, כי המשטרת ציינה במפורש בעת הדיון בבית המשפט עילת מעוצר רק ב-29.5% מהמעצרים שביקשה מהשופט להאריך.

כפי שתוענת המשטרת (ראו נספח א: עמוד 57) עילת המעוצר מצוינת בטופס בקשה בקשר המעוצר, המוניה בפני השופט, אך העובדה כי לרוב אין הטוען המשטרתי מזכיר בדיון את עילת המעוצר מראה כי המשטרת אינה רואה בעילת המעוצר את לב-ליבו של הדיון בהארצת המעוצר, בניגוד לכוונת המחוקק.

השופטים שהחליטו על מעוצר צינו עילת מעוצר רק ב-11.2% מהדיונים, ככלומר **במעט ב-90%** מהמעצרים השופטים נמנעים מלציין באופן מפורש עילות מעוצר בהחלטה לעזרו את החזון. הנתון זה מעמיד בספק את היותה של עילת המעוצר הגורם המרכזី בהחלטה על מעצרו של החזון.

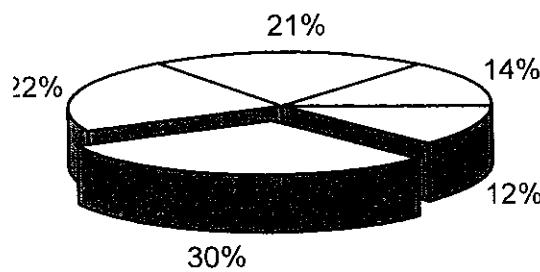
ניתן לטעון כי עילת המעוצר נכללת בשיקוליו של בית המשפט, גם אם אינה נאמרת מפורשת בעת הדיון. זו טענה בעיתית, שכן, כאמור, עילת המעוצר אמורה להיות במרכז ההחלטה השיפוטית ומובן שיש חשיבות מרכזית, שהחשוד ישמע ויידע מה הסיבה שבגללה הוחלט לעזרו אותו.

³⁴ סעיפים 23 ו-27 לחוק המעצרים.

יצוג על-ידי סנגור

יצוג מיידי ואיכותי של העצורים עשוי לעזור ליישום מוצלח יותר של העקרונות המפורטים בחוק המעצרים. מהסניגוריה הציבורית נמסר לנו כי המשטרה אינה מקיימת את חובתה לידע את כל העצורים מיד עם מעצרם על זכותם לבקש להיות מיוצגים על-ידי סנגור צבורי. לעומת זאת מחייבת העצורים, המיוצגים על-ידי הסניגוריה הציבורית, מודיעים לראשונה על זכותם לבקש להיות מיוצגים על-ידי סנגור צבורי רק בשעה שלפני תחילת הדיון בבית המשפט, ורק אז הם נפגשים לראשונה עם הסניגורים הזרים. מצב זה פוגע באיכות הייצוג וביכולת של הסניגור לעזור לעצור להשיג חלופות מעוצר. הסניגוריה פועלת במספר מישורים לתיקונו של מצב זה.³⁵

האם כאשר נעשה שימוש בעילות המעצר, זהו שימוש ראוי? על פי התכפיות שערכנו,علاה, כי העילה השימושית ביותר היא "מעוצר לצורך המשך חקירה" – אף שהשימוש בעילה זו אמור להיות נדיר ביותר.³⁶ גם לגבי העילות האחרות מתעוררת השאלה אם השימוש בהן עולה בקנה אחד עם עקרונות חוק המעצרים.

התפלגות עילות מעוצר בבקשתו לפי תכפיות האגודה לזכויות האזרח	
סיכום בטחון הציבור	14.4%
шибוש הליכי חקירה	12.2%
המשך חקירה	30%
אי עמידה בתנאי ערבות והפרת צו שיפוטי	22.2%
עלות מעורבות	21.2%

³⁵ לפי מכתבו של עוזיר אושרא קנטופולסקי, הממונה על מחלקת מעצרם בסניגוריה הציבורית, מתחז וטי-א-מרכז, 7.5.2000.

³⁶ הרחבה בנושא מעוצר לצורך חקירה, להלן בעמוד 27.

2. סיכון בטחון הציבור

החוק אומר: חומרת העבירה אינה עילה לכליאתו של אדם לפני הגשת כתב אישום, וזאת מთוך תפיסה שאין להעניש אוזט בטרם נגזר דין.³⁷ וכן אם אדם חשוד בחומרה שבعبירות יש לשאול: האם יש הכרח לחזור אותו בהיותו נתון במעצר? האם נשקפת ממנו סכנה לבטחון הציבור? מבחינה פשוטית לכולנו קשה לקבל שחשוד ברצח יסתובב חופשי, וכך לא קרה דבר. הקשי הזה הביא לכך משופטי בית המשפט העלוונו בעבר לומר כי שחרורו של חשוד בעבירה חמורה יפגע קשות באמון הציבור במערכות עשיית הצדקה. הדוגלים בהשקפה זו, סבירים כי גם אם החשוד יימצא בסופו של דבר חף מפשע וגם אם אין בו כל סכנה לציבור או סיבה אחרת מהחייב את כליאתו לפני הרישעתו, עדין יש הצדקה לכליאתו משיקולי הרעתה, ומשיקולי אמון הציבור במערכות המשפט. בחוק המעצרים נקבע כי ככליאתו של אדם אחד ללא סיבה מוצדקת אינה מהוות מתייר ראייה להבטחת אמון הציבור במערכות המשפט. "חומרת העבירה" כUILIT מעצר, שהיתה מקובלת לפי הפסיקה לפני כניסה הציבור במערכות המשפט. המחוקק קבע כי השאלה שתישאל לגבי כל חשוד אינה האס הוא אמן חוק המעצרים. המחוקק קבע כי יש הצדקה לכלוא מאחריו טרג ובריה אדם המשכן את הציבור. אך לאחר שמדובר באדם שטרם הורשע, וייתכן שהוא חף מפשע, יש להוכיח כיומו של חשש ממשי נשקפת סכנה לבטחון הציבור אם ישוחרר לפני תום חקירותו.³⁸

המציאות מראה: מהתצלפות עולה כי השיקול של "חומרת העבירה" עדין משמש בהחלטות המשטרה ובית המשפט אם לעצור חשוד, גם כאשר נראה שלא נשקפת ממנו כל סכנה לציבור.

יום תכפיות: טענת סיכון בטחון הציבור

¶ 28.12.98 - **לבית המשפט מובה אדריכל, החשוד, לטענת המשטרה, בוגרימת מוותה של אמו ברשלנות, שכן ממנה מזון ותרומות. המשטרה טוענת עוד, כי החשוד ישב ליד הגוף המركיבת משך שווה ימים. לבקשת המשטרה הוא נעצר חמישה ימים קודם לכך ונשלח להסתכלות פסיכיאטרית. המשטרה מבקשת להאריך את מעטו בבית החולים הפסיכיאטרי לשבעה ימים נוספים להשלמת ההסתכלות. החשוד טוען כי האם**

³⁷ מזכיר בסמכות המעצר של קצין המשטרה או של השופט המאריך את המעצר. לשוטר בשיטה העוצר לא צו, יש סמכות לעצור אדם החשוד בעבירה חמורה, מבלתי לבדוק האם הוא מסוכן לציבור (כעולה מסעיף 23(א)(5) לחוק).

³⁸ סעיף 13(א)(2) לחוק.

³⁹ על פי הפסיקת הקריטריונים להערכת מידת הייסוכנות" הם בעיקר נסיבות העבירה, חומרתה והעابر הפלילי של החשוד או הנאשם. עם זאת יש לזכור כי מדובר בהערכתה עלת אופי ספקולטיבי לגבי ביצוע עבירות בעtid ולא במידעה ודתאות.

נפטרה בבית-חולים يوم לאחר שנעצר, וכי היא סירכה לקבל טיפול רפואי, לאחר טיפולים כושלים שקיבלה בעבר. השופטת מוגלה כי בתיק אין證ית פתולוגית המעיד שהאם הייתה ללא רוח חיים כאשר המשטרת הגיעה לביתה, ואומרת כי לא נמצא בסיס לכך שהחשוד קשור למוות אמו או גורם לכך בנסיבותיו. היא משחררת את האדריכל ללא כל ערבויות.

בחינת מקורה זה מעלה חשש שמדובר במעצר שווה, אך גם בחינה שהיה חשד מבוסס לగירמת מוות ברשלנות, מה הייתה הצדקה להערכת המעצר הראשונית? עילת המעצר היחידה שאפשר היה לטעון כאן היא סכנה לבטחון הציבור. האם היה חשש ממשי שהחשוד יגרום ברשלנות למוות של אדם נוסף? זו דוגמה מובהקת לאלימות של חומרת העבירה שבה נחשד העצור.⁴⁰

» 23.11.98 - המשטרת מבקשת לעצור ליוםיים חובש במרפאה לחילוקת מתאדים לנורקומים, אשר נתן לשומר המרפא, כמקרה קונדס כו"ט שתיה עם כמות גזולה מאד של מתאדים, וגורם לכך לאובדן הכרתו ולאשפוזו בטיפול נמרץ. השופטת משחררת אותו בעקבות עצמית וערבות עד ג', ומכוונה על הימנענות מיצירת קשר עם המתalon והרחקה ממוקם העבודה ל-4 ימים.

קשה לראות סיבה לאלימות שביקשה המשטרת, בלבד מההתוצאה החמורה של המעשה. החשוד, באמצעות בא-כוחו, לא הכחיש את המעשה, אך דיבר על טעות טרגדית וביקש מעצר בית. השופטת החליטה, בצדק, כי אין עילה אפילו לאלימות בית. יש להזכיר, כי אם האיש יורשע בבית משפט יש להניח שייגור עליו עונש חולם לחומרת המעשה. אך ברגע לאלימות יש לבחון אם יש עילה המצדיקה את שלילת חירותו בשלב החקירה.

⁴⁰ בז'ון הראשו בהערכת מעצרו של האדריכל הוחלט לשלווה אותו להסתכלות פסיכיאטרית בתנאי מעצר. חשוב לציין, כי להסתכלות פסיכיאטרית בתנאי מעצר צריכה להיות עילת מעצר. ז'ון נהך בעניין מעקרים לצורך הסתכלות פסיכיאטרית, להלן בעמוד 37.

נתוני המשטרה על התפלגות מעארים לפי סוג העבירה ב-1999

מנטווי המשטרה על העבירות בהן נחדרו העצורים עולה כי 34% מכלל העצורים ב-1999 נחדרו בעבירות המ██נות את בטחון הציבור במובhawk (בטחון, חי אדם, גורף אדם (אלימות), מין, סמים והצתה). גם מותוכם יש לשאול אם אכן כל מי שחשוד בעבירה חמורה אכן מסכן את בטחון הציבור, או שיש עילה אחרת למעצרו. מכל מקום, הנתון הזה אומר שרוב העצורים (66% אחוזים), אינם חשודים בעבירות המ██נות במובhawk את בטחון הציבור⁴¹, ויש לשאול אם יש עילה אחרת המצדיקה את מעצרם.

חומרת העבירה או סיכון בטחון הציבור?

נ忽ם קורמן הוחזק במעצר במשך תשעה חודשים, עד לסיום משפטו, לאחר שהוושם בחריגות הילד הפלסטיני חילמי שושה. העילה לשיבתו במעצר – סיכון בטחון הציבור⁴² קורמן אכן הואשם בעבירה החמורה בעקבות האירוע שהסתתרים בצוותה כה טראגי במוותו של חילמי שושה, אך כדי להחליט אם להוציאבו במעצר, ציריך היה בית המשפט להסתמך מעבר למצוואה חמורה, ולשאול אם החוקתני במעצר עד למשפט חיוונית ואם שחוורו של נרום קורמן מתחמץ יטכנו את הציבור. בתום תשעה חודשים שבחם ישב קורמן במעצר זיכה אותו בנית המשפט מכל אשמה⁴³. גם אלמלא נמצא וכי ררי על פי נסיבות האירוע⁴⁴ לא הייתה הצדקה למעצרו הממושך. לא היה חשש אמיתי שהודמן שם לעצמו מטריה להרוג ילדים פלסטינים בכלל אשר יפנה, ושחוורו ממעצר היה מסכין את הציבור. אילו היה נמצא אשם בפרשה, היה מקבל את העונש המגיע לו על פי החוק, אך בטרם הרשעתם גם מעצר בשל סיכון בטחון הציבור הוא אמצעי, שיש לעשות בו שימוש זהיר ביותר.

⁴¹ לגבי המחלוקת האם עבירות רכוש מהוות סכנה לבטחון הציבור, ראו להלן בעמ' 24.

⁴² קורמן נגד מדינת ישראל פ"ד נ(5) 200.

⁴³ יש לציין כי הפרקליטות הגישה עירור, שעדיין תלוי ועומד על זיכוי של קורמן.

⁴⁴ על פי העובדות, שפורטו בכתב האישום שהוגש נגדו, ניטה קורמן להונשים את הילד והזעיק עורה כדי להצילו, כך שנראה שאין מדובר באישיות רצחנית, ששחרורה היה מהוות סכנה לציבור.

3. האם עבירות רכוש הן סיכון לבטחון הציבור?

המשטרה טוענת שהחשוד מסכן את

בטחון הציבור גם בעבירות רכוש

את העילות למעצר עד תום ההליכים בחוק הקודם הייתה "סכנה לשлом הציבור". המחוקק ביקש להתמודד עם הבעיתיות של עילת מעצר זו על-ידי צמצומה. התוחשה הייתה שהמוני "শלום הציבור" הוא רחב ומעורפל מדי, והוא עשוי לכלול גם מעשים שאינם מסביס נזק חמור לציבור, במידה שתצדיק שלילת חירותו של אדם בטרם הרשעתו. לכן שונת נוסח החוק, ונקבע כי מעצר בפני הגשת כתוב אישום ולאחר הגשתו יוטל רק בשל "סיכון בטיחון הציבור". מכאן התעוררה השאלה: האם ניתן לטעון "סכנה לבטיחון הציבור" לגבי חשוד בעבירות רכוש, כאשר ברור שאם החשוד ישוחרר הוא לא יסכן פיזית בני-אדם, אך יש חשש שביר שהוא יסכן אתרכושים? פסיקת בית המשפט מאו כנישת חוק המעיצים לונקן⁴⁴, אינה חד-משמעות בסוגיה זו. המשטרה בקשה מצוות בן-אור להמליץ על תיקון החוק, כך שעבירות רכוש יכללו בעבירות הנחשבות כמסוכנות את בטיחון הציבור. הוועדה לא קיבלה את עמדות המשטרה, כי יש מקום לשנות את החוק⁴⁵, שכן פסקי דין רבים של בית המשפט העליון Mayo כנישת החוק לתוקף, מבחרים, כי בנסיבות מסוימות (הקשרו באופן ביצוע העבירה וב עבר פלילי עשיר של החשוד או הנאש בעבירות דומות), ניתן להטיל מעצר גם בעבירות רכוש בשל סיכון בטיחון הציבור. יש לציין, כי הפסיקה המוזכרת של בית המשפט העליון עוסקת בנסיבות חמורות במיוחד ובעצם עד תום ההליכים המשפטיים.⁴⁶ ואכן, אם הטענה היא סיכון בטיחון הציבור, ההיגיון אומר כי יש לכלוא את החשוד עד תום ההליכים המשפטיים, שאמם לא אין זה מובן כיצד לאחר מסטריף ימי מעצר ברודדים מפסיק אותו אדם לטセン את הציבור; אך מהתrzויות עולה, כי המשטרה מבקשת מעברים של>Showdown סיכון בטיחון הציבור, גם כאשר אין כל כוונה לבקש לעזרה אוטם עד תום ההליכים לאחר הגשת כתוב האישום.

המציאות מראה: המשטרה טענה לסייע בטחון הציבור כעליה בלעדית ב-14% מהמעצרים שבסת הזכורה עילית מעצר. לא בכל מקרה המשטרה כי בכוונתה לבקש מעצר עד לתום ההליכים המשפטיים. יש שימוש רוח בעילה זו גם בעিירות רכוש קלות, ולפי דיווחי התקשורת, יקרה

⁴⁵ הבקשה הייתה לשנות את סעיף 21(א)(ג) שעניינו מעצר עד תום ההליכים בעבריות המקומות "חזקת מסוכנות", כך שיכלול גם עבירות רכוש.

בש"פ 5705/98 פשREL ואתנ' נגד מדינת ישראל: מדובר בערביינו רכוש בעלי עבר פלילי עשיר. בש"פ 2809/98 סלימהן נגד מדינת ישראל: הנאשם לא עבר פלילי, אך הואשם ב- 15 מעשי גנבה של כל רכב בתוקפו של חודשיים. בש"פ 2089/98 מדינת ישראל נגד בלולו: הואשם ב- 15 אישומים שעניינים פריצה לבתי עסק וגנבה במALLERY של חודשיים. הואשם בהעתקת כספים במושיעים. בש"פ 7636/97 מדינת ישראל נגד מסרי - ערביון וצידיביטט, אשר לחובתו ארבעים חודשים מאסר על תנאי בגין הפללה. תחום "התכוחות" גניתת כל רכב, במוחך משאות. בש"פ 5464/97 סלאמה ואתנ' נגד מדינת ישראל: גניתת רכב בסוגרת התארגנות ערביינית, וכן גם פסקי הדין האחרים המזוכרים בדוח' בן אור, בעמי .17

המשטרת עילה חדשה של "סיכון רכוש הציבור". בית המשפט לרוב נותר בבקשת מעוצר של חשודים בעבירות רכוש בעילה זו.⁴⁷

יום תצפיות: טענת סיכון בטחון הציבור בעבירות רכוש

¶ 48.6.98 – המשטרת מבקשת לעצור לחמייש ימים, אדם החשוד בפריצה לחנות, בטענה סיכון בטחון הציבור. הסניגור טוען כי לאחר שינוי עילת המעצר משמרה על "שלום הציבור" לשמירה על "בטחון הציבור", אין עילת מעצר בעבירות רכוש. השופט מורה על ארבעה ימי מעצר, מבליל להגיב על טיעוני הסניגור.

לא תמיד עושים הסניגורים שימוש בטיעונים הקשורים לעילות המעצר. נראה כי אילו היה שימוש מסטייבי יותר בטיעונים הקשורים לנורמות חדשות שעוגנו בחוק המעצרים, היה קשה יותר לבית המשפט להתעלם מכך.

להלן, דוגמאות שבחנו בית המשפט סירב לבקשת מעוצר של המשטרת בטענת סיכון בטחון הציבור:

¶ 49.11.30 – המשטרת מבקשת להאריך בחמייש ימים את מעצרו של אדם החשוד בגניבת רכב. השופט מצין כי סכנה לרוכש הציבור אינה עילת מעצר חזחה את בקשת המשטרת.

¶ 49.6.98 – המשטרת מבקשת להאריך בשבועיים ימים את מעצרו של אדם שנעצר בחשש שניסיה לגנוב משקפים. העילה – פגיעה בשלום הציבור. השופט מ謝רתו בערבות ומעיר שמעוצר אינו מקדמה לעונש.

אלו דוגמאות להתעלמות המשטרת משינוי המינוח מ"שלום הציבור" ל"בטחון הציבור". אפילו אם מקבלים את גישת המשטרת בעניין זה, ספק אם נשקפת סכנה לשלם הציבור או לבטחונו ממי שניסיה לגנוב משקפים, וקשה להבין איזו הצדקה יש להחזיקו במעצר לפחות שבועה ימים.

⁴⁷ מנתוני המשטרת המובאים בדו"ח צוות בן-אור עולה כי מאז כניסה חוק המעצרים לתוקף, חלה עלייה של 25% במעצרים בעבירות רכוב והתרצותיות לדירה או לבית עסק.

4. שיבוש הליני חקירה

**המשטרה משתמש לעתים בטענת "шибוש חקירה",
כאשר החשוד מסרב לשתף פעולה**

החוק אומל: החשש לשיבוש הליני חקירה הוא עילת מעוצר שمبرחינה מהותית היא ה"קלאסית" ביותר: אם יש חשש מובוס שהחשוד ישבש הליני חקירה ומשפט (יברוח, ישמיד ראיות, יאשים על עדים) המעוצר הוא כלי לגיטימי למניעת מעשים אלה. עילה זו אינה מבוססת על הנחה מראש כי החשוד אשם במעשה, שכן גם אדם חף משען שנחיש בעבירה פלילית עלול לנוטות לבРОוח או לטכל את החקירה בדרכים אחרות. לכן כדי להבטיח את קיום החקירה והמשפט, יש לעיתים צורך לעצור את החשוד.

שיבוש הליינים ניתן לטעון כמעט תמיד באופן אבסטרקטי ("עלילת טלי"), ובכך לאפשר מעוצרו של כל חשוד. אך על המשטרה להציג על חשש קונקרטי שהחשוד המסויים ישבש את החקירה אם ישוחרר מעוצר.

המציאות מראה: עילת שיבוש הליני חקירה נטעה כUILAH בבדיקה ב-12.2% מהמקרים ובצירוף לעילות אחרות – ב- 21.2% מהמקרים. המשטרה טוענת (ראו תגבות המשטרה, החל מעתוד 57) שאינה עשו שימוש מופרז בעילה זו, אך ייתכן שהדבר נובע מתקשי לבסס חשש קונקרטי לשיבוש חקירה. כפי שעולה מהנתונים בהמשך, קל יותר למשטרה לטעון כי יש צורך במעוצר לצורך חקירה, מוביל להראות כי נשקפת סכנה כלשהי שהחשוד יבצע עבירות אם ישוחרר. אך גם כאשר טוענת המשטרה שיש חשש לשיבוש חקירה דומה, על פי הדוגמאות להלן, כי לעיתים הטענה נובעת לא מחשש אמיתי שהחשוד ישבש חקירה, אלא מכך שהוא אינו משתף פעולה עם חוקריו.

יום תכפיות: מעיצרים בטענת שיבוש הליני חקירה

¶ 14.9.98 - אומן חשוד שהפקיד בחשבונו שתי המחות שונגנו ממאפייה שנפרצה. הוא אינו מוכן לתת דוגמת כתב יד. המשטרה מבקשת להאריך את מעוצרו וטענת: חשש לשיבוש חקירה. הסניגור טוען שהחשוד זכאי לא לחתת דוגמת כתב יד, וכי המחות שיכנות לו, בית המשפט מורה על הארכת מעוצר למספר שעות.

⁴⁸ סעיף 130(א)(1) לחוק המעיצרים.

לא ברור, במקרה זה, כיצד אמורויות מספר שעות במעצר למנוע שיבוש חקירה, והאם העילה למעצר היא אכן "шибוש" או סירובו של החשוד למסור דגימות כתוב יד.

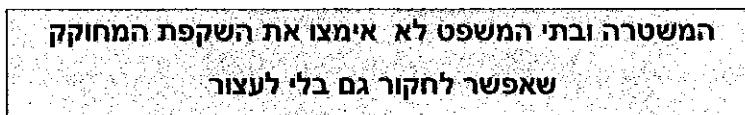
44 28.8.98 - אדם חשוד בפריצה לדירות ולרכב. המשטרה מבקשת להאריך את מעצרו בשל חשש לשיבוש הלימדים. השופט מעריך שעילת מעצר של שיבוש הלימדים אינה הנזונית. בעקבות זאת משנה הטיון המשטרתי את העילה לטיכון בטחון העיבור, בטענה כי מדובר בнерקומו שימשיך בפועל. החשוד נעצר לשלווה ימים.

אם החשוד אכן מסוכן לציבור יש להניח שהמשטרה הייתה מעלה טענה זו מלכתחילה. החלפת העילות תוך כדי הדיון, בעקבות הערת השופטת, מעלה סימני שאלה לגבי הבסיס למעצר החשוד.

• **9.10.98 – המשטרה מבקשת חמשה ימי מעצר לחשוד בפריצה, המכחיש את האשמה המילוסת לו. עילת המעצר: שיבוש הליכי חקירה והמשך חקירה. השופט מורה על הארכת מעצר של יומיים.**

מהאחר שהמשטרה לא הצבעה על חשש קונקרטי לשיבוש חקירה, יש לתהות אם ההחלטה ביצוע העבירה היא זו שהביאה לטענת ה"шибוש".

5. מעצר לצורך חקירה

החוק אומר: "שופט לא יכול לא יצווה על מעצרו של אדם, אלא אם כן [...] בית המשפט שוכנע, מnimוקים שירשו, שיש צורך לנקט הליכי חקירה שלא ניתן לקיים אלא בשחשוד נתנו במעצר; בית המשפט לא יכול לא יצווה על מעצר לפי עילה זו לתקופה העולה על 5 ימים; שוכנע בית המשפט שלא ניתן לקיים את הליך החקירה בתוך התקופה האמורה, רשאי הוא למצוות על מעצר לתקופה ארוכה יותר או להאריך ובלבז שסך הכל התקופות לא יעל על 15 ימים".⁴⁹

סביר טעיף זה ניתנת מחלוקת פרשנית. אין ספק כי חקירה בתנאי מעצר היא עילה נוספת מבחינה המשטרה ומקילה עליה את מלאכתה, בעיקר כאשר מדובר בחשודים חסרי ניסיון, ללא רקע עברייני,

⁴⁹ סעיף 13(א)(3) לחוק המעצרים.

שהלט הכליאה מאחרוי סוג וברית, בנסיבות תנאי המעצר הקשים, גורמים להם לשתף פעולה עם החוקרים בנסיבות רבה. אף על פי כן, כאשר נדון החוק בועדת חוכה חוק ומשפט בכנסת, היה ברור כי כל חברי הוועדה רואים את עיקר מרכיבנותו של החוק במניעת מעצרו של אדם רק בשל שיקולי נוחיות החקירה.

שיטות המשפט במדינות הדמוקרטיות אינן מחייבות את החשוד לשתף פעולה עם חוקיו. בכל המדינות מוענקת לחשוד זכות השתייה, הנובעת, בין השאר, מהחשש כי יופעל נגדו אמצעים פסולים כדי לחלץ מפיו הودאה. גם המעצר יכול להיות כלי לחץ שיגרום לשבירת רוחו של החשוד. لكن העיקרונו המרכזי שהניחה את המחוקק הוא שאפשר לחקור גם בלי לעצור.⁵⁰

בעת הדיונים על חוק המעצרים החדש בועדת חוק ומשפט, נאבקו נציגי המשטרה על כך שתיכלל בחוק עילת מעצר לצורך תקירה, כפי שהופיעה בהצעת החוק: מעין "עלית סלי", בمعنى שוויה לעילות המעצר חמרכזיות, שכן "шибוש" ו"מסוכנות", שתאפשר למשטרה לעצור כדי לחקור. אולם הם נתקלו בהתנגדות קשה של כל חברי הוועדה (ח'כ דן מרידור שאל את נציגי המשטרה אם הכוונה היא לאמצעי החקירה שעליו דבר ניצב קרטוי: "עד שהוא לא הרית את הליזול הוא לא דבר"). בסופו של דבר, גם נציגי המשטרה הסכימו לכך שלא יהיה יותר שימוש במעצר כאמצעי חקירות, אלא רק כאשר אי אפשר כלל לבצע את החקירה, אם החשוד אינו נתון במעצר. מדובר בטכניות חקירה שניתנו לביצעו אך ורק כאשר החשוד נתון במעצר, כגון הפעלת מזובב, האזנות סתר לשיחתם של מספר חסודים וכיו"ב. על מנת לאפשר למשטרה הפעולות אמורים טכניים אלה, באוטם מקרים שבהם לא מתאפשרות נגד החשוד עילות המעצר העיקריות, קבוע המחוקק חריג מצומצם ביותר לשתי עילות המעצר חמרכזיות, שכן "шибוש" ו"מסוכנות".

מאחר שמדובר בחרגע לעיקרונו הכללי של "אין לעצור כדי לחקור", חייב המחוקק את השופטים לנמק את השימוש בעילה זו, והגביל את האפשרות לעצור בגין לחמשה ימים בלבד (עד 15 ימים בסך הכל), זאת בגיןן לעילות המעצר האחרות, שבגין ניתן לעצור עד 15 ימים בכל פעם, ועד 75 ימים בסך-הכל. (מעצר מעבר לתקופה זו מחייב אישור של שופט בית המשפט העליון).⁵¹

המציאות מראה: עלית המעצר לצורך תקירה היא העילה השימושית ביותר למשטרה, והיא מציגה אותה ברוב הבקשות להארכת מעצר: ב-30% מהמקרים שהמשטרה ציינה בהם עילות מעצר, הייתה

⁵⁰ העיקרונו כי אין לראות במעצר כלפי חקירותי, מוגע בדבריו של נשיא בית המשפט העליון, אהרון ברק: "מעצר לצורך חקירה צריך להתקיים רק במקרים חריגיים של חקירה. מעצר אינו אמצעי חקירה, מעצר הוא אמצעי למניעת שיבוש חקירה" (ונייפ 2316/95 גנימאת נגד מדינת ישראל פ"ד מט(4), 649).

⁵¹ הדברים נאמרו בועדת חוקה, חוק ומשפט של הכנסת, ב-9.1.96.

⁵² המשטרה בקשה מצוות בנו-אור להמליץ להשוות את עילת והמעצר הוזע לעילות האחרות, ולהסיר את המוגבלה של חמשה ימי מעצר בלבד. הועודה דחתה את הבקשה וציינה כי היא מנוגדת לתפיסת המחוקק, לפיה המעצר אינו כלי חקירה. (דו"ח צוות בן-אור עמ' 12-14).

זו עילית "מעצר לצורך חקירה". מספר הימים הממוצע של בקשת המשטרה למעצר הוא חמשה ימים, כמספר הימים המרבי המותר לפי עילה זו. עילת המעצר "לצורך חקירה" היא גם הנוחה ביותר לשימוש: אין צורך להוכיח חשש מבוסש שהחשוד מסוכן לציבור או ישבש את מהלך החקירה, ונינע לשימוש בטענה שלצורך החקירה נדרשים מספר ימים נוספים. דומה, כי גם בתם המשפט נאחזים בפתח זה שהשאייר החוק, ודרךו נכנס שוב המעצר לצורך חקירה בדلت האחורי. ביגוד לנדרש לפי החוק, באף אחד מהמקרים שנפנו, לא ציון בית המשפט כי נרשמו נימוקים מיוחדים המצדיקים את קיומם את החקירה בתנאי מעצר.⁵³ כך סוכלה כוונת החוק, וניצחה הגישה המשפטית, לפיו המעצר הוא אחד מכלי החקירה המרכזיים.⁵⁴

יום תצפיות: מעצרם לצורך חקירה

בזוגמאות הבאות נעקרו החשודים לצורך חקירה בלבד, ולא נטעה כל עילה אחרת למעצרם. המעצר נועד להשלים פעולות חקירה שהמשטרה לא הספיקה לבצע, ובאף אחד מהמקרים שבהם בית המשפט גטער לבקשת המשטרה, לא נאמר כי פעולות אלה נtran לבצע אך ורק כאשר החשוד נתון במעצר. יתר על כן, יש מקרים בהם נראה כי לא נדרשת פעולת חקירה כלשהי (למשל, כשחשודים הודיעו במעשה) ובכל זאת מערכם הוואך "לצורך חקירה".

► 4.10.98 – חשודים בפריצה הווו בת והביעו עצם עלייה. למלות זאת, עילת המעצר שצויינה והתקבלה הייתה מעצר לצורך המשך החקירה. מעולם הוואך באלבעה ימים.

יתכן שיש צורך לחזור את החשודים בנוגע לפריצות נוספות גם לאחר שהודיע בפריצה שבקבותיה נעקרו, אך לשם כך יש להצביע על חשד קונקרטי לפריצות נוספות ועל הנסיבות המיוחדות המחייבות את החקירה דוקא בתנאי מעצר.

► 31.7.98 – מעצרן של שני חשודות בהתרכזות לדירה הוואך באלבעה ימים לצורך ביצוע מעولات כגון עיריכת מסדר זיהוי, נתילת טביעות אצבעות ופעולות נוספות שלא פורטו.

השופטת אינה מנמקת מדו"ע פעולות החקירה צריכות להתבצע כאשר החשודות נתונות במעצר. לא נראה שיש חשש לשיבוש הליני החקירה, שכן השופטת מותירה לעוצרות לקיים שלוש שיחות טלפון

⁵³ על פי הנדרש בחוק, על המשטרה להציג בפני השופט (באופן גלוי או סמי) על הפעולות הספציפיות שבכונתה לבצע בתקופת המעצר, ואם בית המשפט משתכנע שאכן יש הכרה לבצע פעולות אלו בתנאי מעצר, עליו לציין זאת במפורש. אין הדבר אומר שיש לפחות מזמן הפעולות הנדרשות בחומר הוגלי לעניין החשוד וסגנונו.

⁵⁴ לאחרונה נתן השופט חשיין פרשנות מרחיבה לטיעוף וקבע כי מדובר בחלייני חקירה שלא ניתן לקיים באורה סביר ורואי בדרכי החקירה המקובלות והרגליות, וכן הכוונה רק להליני חקירה שיטוכלי מכל וכל אם החשוד לא יהיה עוצר. נראה, כי פרשנות זו אינה עולה בקנה אחד עם הנוסח של הטיעוף ועם כוונת החוק (בש"פ 542/98 ברנסון נגד מדינת ישראל, פ"ד נב(4) 116. לביקורת על החלטה ועל עילת המעצר לצורך חקירה ראו כי בדברג, "הלייני חקירה שלא ניתן לקיים אלא במעצר", פרק ליט מ"ד 587 תש"יס).

מעצרו. ספק אם עירכת מסדר זההו, מתן טביעה אכבע ופעולות חקירה מעין אלו מחייבות כליאתו של החשודות למשך ארבעה ימים.

¶ 27.7.98 - אצל החשוד נמצא כרטיס אשראי החשוד בגנוב, ותעודת זהות יהודית החשודה במויפת. המשטרת מבקשת ומקבלת ארבעה ימי מעצר, לצורך זההו באמצעות טביעה אכבעות.

גם בהנחה כי המעצר לצורך זההו הוא מוצדק, האט הבדיקה צריכה להימשך ארבעה ימים? חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו קבע את העיקרונו, שמעצר יעשה לתוכלית ראייה ובמידה שאינה עולה על הנדרש. דומה כי השופט היה צריך לעמוד על כך שמשך של ארבעה ימים לצורך זההו החשוד, מהוווה שלילת חירות מעלה ומעבר לנדרש.

¶ 3.4.00 - החשוד הוא לווב אופננו שהוא מעורב בתאונות דרכים, שארעה חוותדים לפני המעצר. הוא הזמין לתחנת המשטרת למסור עדות, ושם נעצר. החשוד אינו עונה על שאלות החוקרים, ומעודבונו בתאונה אינה ברורה. המשטרת מבקשת הארצת מעצר למשך החקירה. השופטת: "לא מצאתי כל עילה לחשד מעצרו של החשוד, את פעולות החקירות הנדרשות ניתן לבצע בשhoa משוחך בתנאים מוגבלים". היא משחררת אותו בערבות.

דומה, כי מדובר במעצר תמורה ביזה, והוושם הוא שככל תכליתו היא הפעלת לחץ על החשוד שישתף פעולה עם החוקרים. השופטת אכן לא השתכנע כי נדרש המשך מעצר לצורך חקירה, אך היא אינה מעירה דבר על המעצר המשטרתי הבלתי חוקי מלכתחילה.

פרק ב: גנבי האופניים

1. מעזרים בשל עבירות פעוטות

**בניגוד לכוונת המחוקק, מוחזקים במעזר חדשים בעבירות
פעוטות ביותר**

החוק אומר: יש להפוך את המעזר לכלי שהשימוש בו הוא המוצא האחרון ולא הראשון⁵⁵, ולצמצם את מספר המעזרים למינימום הדרוש, וזאת מבליל לסקל את המאבק בפשיעה. לצד עיני המחוקק עמדה מגמת העליה בפשיעה, ונעשה ניסיון לשקר איזון נכון בין זכויות האזרח לבין האמצעים שיש לחתת בידי המשטרה לאכיפת החוק.

כשאנו בודקים כיצד מישם האיזון הזה הלהקה למעשה עלינו לבחון אם העזרורים שהמשטרה מבקשת להחזיק במעזר מהווים סכנה לציבור ואם כליאתם מסייעת למשטרה במאבקה בפשיעה.

המציאות מראה: לפי נתוני התצפיות 5% מהעזרורים חדשניים ביצוע עבירות פעוטות. ב-24.4% מהמקרים ביקשה המשטרה להאריך את מעזרים של החשודים בעבירות פעוטות. השופטים נענו ל-64% מבקשות המשטרה, ככלומר עצרו 15.6% מהחשודים ביצוע עבירות אלו.

אף שהשוטרים מוסמכים לשחרר את החשודים בתחנת המשטרה ו אף להטיל עליהם ערבותות כספיות ותנאים מגבלים, מוצאת המשטרה לנכון להביא חשודים בעבירות מעין אלו לבית המשפט, ולא פעם אף לבקש את הארצת מעזרים.⁵⁶ הסיבה לכך היא, כפי הנראה, שרבם מהחשודים הללו עוסקים ב"גנבות פעוטות" לפרנסתם, ויש חשש שלא יתייצבו למשפט אם ישוחררו לחופשי.

הפיתרון במקרים אלה אינו צריך להיות מצב שבו המעזר משמש בעונש ללא משפט אלא מסלול שיפוטי מהיר לחשודים בעבירות פעוטות, שעניינים אינם מסובך, כך שניתן יהיה להכריע בדבר אשמתם ולגוזר את דיןם במידת הצורך באופן מיידי.

⁵⁵ סעיף 23(א) לחוק.

⁵⁶ דיוון נרחב בעיות השחרור בערבות, להלן: מעזר בשל עוני, עמ' 33.

יום תצפיות: מעקרים בשל עבירות פעוטות

בכל המקרים שלහן - בעיקר גניבות קטנות, אך גם הפרת סדר ציבורי, שיכרות והעלבת שוטר - הוחזקו בני אדם במעצר במשך שעות⁵⁷ אף שלא הייתה מניעה לשחרורם באותו תנאים כבר בתחנת המשטרת. שתי הדוגמאות האחרונות הן יוצאות דופן: רק במקרים מסוימים השופטים מעריכים על כליאת החשוד ללא עילה.

« 25.1.99 - אדם חשוד בגיןית שמנוה שפוממות משחת שניים, השופט משחררו בעקבות עצמית.

« 1.2.99 - נער אדם בשל העלבת שוטר, משוחרר בעקבות החלטת המשטרת.

« 1.3.99 - חשוד בגיןית כויז בסופרמרקט נער ושותר בתחנת המשטרת. מייד לאחר השחרור נגף 13 חפישות גבינה. החשוד: "מודה שגנבתי. הייתי רعب. לפני שבוע רק שתיתי מים וגורתי ברחוב". משוחרר בעקבות הפקחת מזומנים וערבצד ג'.

« 20.12.99 - המשטרת מביאה לבית המשפט אדם החשוד בגיןית עיתונים שהונחו בבורקן לפני קיוסק, אין לו עבר פלילי. החשוד: אני עומד בפריקה. השופט משחררת בעקבות, בבקשת המשטרת.

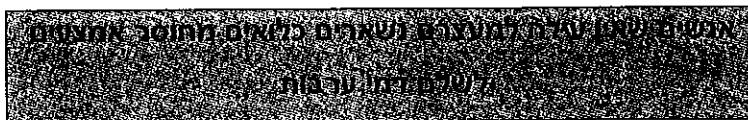
« 26.4.99 - אזרחית גאנה, השותה בארץ ללא אישור. חשודה שבחיותה שכורה זרקה אבניים בתנות לחומרני בניין. התפשטה בפני ל��ות ועשתה את צרמיה ברחוב. השופט אומר שאין בתנתנותה דבר היכל להוות עילת מעצר (לגביו עשיית צרמים ברחוב: "חכמים עושים את זה"). משחרר את החשודה בעקבות.

« 1.11.99 - מובא לבית המשפט אדם, החשוד בגיןית מקומות צדקת בבית נסח. המשטרת מבקשת לשחררו בעקבות, כולל ערבות עד ג', לאחר שהחקירה הסתיימה. החשוד אומר כי אינו קשור לגניבת הכסף, וכי יכול להביא ערב רק למחרות היום. השופט נותנת לו אורכה של יום (כאשר הוא משוחרר ממעצר) כדי לגייס את הערב הנדרש, ומוסיפה: "לא הייתה הצדקה להחזיק את החשוד במעצר וניתן היה לשחררו אולם בתחנת המשטרת. על אף פניות הרבות למשטרת לגרום לכך שהעצורים

⁵⁷ אין לנו מידע לגבי מספר השעות שעוצרים אלה נמצאים במעצר עד לחבאותם בפני שופט, אך מדובר לכל הפחות במספר שעות, ויש להניח שיש עצורים בעבירות קלות אשר שוהים גם 24 שעות במעצר עד שיובאו בפני שופט.

בעבירות קלות ישוחרו בתחנה עדין מובאים עצורים ובים, כאשר אין עילה למעצר ואין הצדקה לכך.

2. מעצר בשל עוני

התווך אומר: כדי להבטיח שהחשוד יתיעצב להמשך החקירה והמשפט ניתן להטיל ערבות כספית⁵⁸. ערובה כזו יכולה לכלול: ערבות עצימות (חתימה על הת_hiיבות לתשלום אם יופרו תנאי השחרור), הפקרת מזומנים (шибגוו במקרה של הפרה או יוחזרו בתום ההליכים), וחיבור בחתימת אדם נוספת שיחתום על ערבות כספית למען החשוד (ערב' צד ג'). אמצעים אלה שימושו להבטחת קיום הלייני החקירה והמשפט גם קודם לחקיקת חוק המעצרם. מטרת תנאי הערבבה הכספית היא להבטיח את המשך ההליכים מבלי לנתקו באמצעי החמור של מעצר. חוק מקנה לשוטרים סמכות לשחרר את החשודים בתנאים כספיים (ותנאים נוספים) בתחנת המשטרה⁵⁹, ועל המשטרה להעדיין באופן עקרוני את אפשרות השחרור בערובה על פני המעצר.

ואולם בסוגיה זו חוק המעצרם לוקה בפגס: החוק מאפשר למשטרה להטיל ערבות כספית על חשוד גם ללא עילת מעצר.⁶⁰ התוצאה של הוראה זו היא מעצר בשל חוסר אמצעים כלכליים: אומנם החשוד לא אמר לו להיות במעצר, אבל מאחר שאין לו אפשרות כספית לעמוד בתנאי הערבות שדורשת המשטרה, הוא יעצר. כאשר לחשוד אין כתובות קבועה, ויש יסוד לחשש מפני התהמקות מרשותו אכיפת החוק, הטלת ערבות היא מוצדקת. אך כאשר יש לאדם כתובות קבועה וניתן לאתר אותו بكلות יחסית אם ינסה להתחמק, יש הצדקה, לכל היותר, להטיל ערבות עצמית בדרך של הת_hiיבות כספית.

בתגובה המשטרה לדייח זה (ראו נספח א, החל מעמוד 58) נאמר כי עמדתה היא, שאין להטיל ערבובה כספית כשאין עילת מעצר. אמרה זו אינה עולה בקנה אחד עם לשון החוק ו אף לא עם הממציאות בשטח, שכן תנאי ערבבה כספית מוטלים כמעט באופן אוטומטי, כמו פרט בהמשך פרק זה.

⁵⁸ סעיפים 41(א) ו-44 לחוק.

⁵⁹ סעיף 42 לחוק.

⁶⁰ כך עולה מסעיף 42(א) לחוק, המבחן בין "שחרור בערובה" לבין "הטלת ערבובה".

כאשר החשוד מסכימים באופן עקוריוני לתנאי העורובה, אך מבקש ארכת זמן כדי לעמוד בתנאים (כלומר, לגייס את הכספי או למצוא ערב נוסף), מוסמכת המשטרה להעניק לו ארכה זו.⁶¹ במקרה זה על המשטרה לשකול, בין היתר, את מצבו הכלכלי של האדם, יכולתו להמציא את העורובה הנדרשת ויכולתו לעמוד בתנאי העורובה, ולא להטיל על החשוד תנאים שאין יכול לעמוד בהם.⁶² הממציאות, כפי שנראה להלן, היא אחרת.

הकשי בהמצאת ערב צד ג'

הנתונים מראים כי ערבות צד ג' מוטלת על רוב העצורים שבית המשפט החליט על שחזורם (75.2%). תנאי זה מוטל, לעיתים, גם במקרים שבהם ברור מלבתילה שהחשודים לא יכולים לעמוד בו. כך למשל, בחודש אוגוסט 98 נעצרה תיירת, שלא היה לה כסף לשלם לבית מלון. היא לא המציאה ערבות צד ג', ולכן הייתה נתונה במעצר במשך שלושה ימים. התיירת טענה שאין לה כסף ואין מי שיחתום עבורה, אבל יש לה כרטיס טישה לפניו. השופט החליט שאין מקום למעצר החשודה. הוא ביטל את הדרישת לרבות צד ג' והסתפק בערבות עצמית להבטחת יציאתה מהארץ תוך שלושה ימים. יש להניח שאילולא ביטל השופט את הדרישת לרוב צד ג' התיירת, שאינה מכירה איש בישראל, הייתה נשארת במעצר תקופה ארוכה. החלטות השופט לבטל את העrbות אمنם יוצרת סיכון שהתיירות לא תעוזב את הארץ כנדיש, אך דומה כי זהו סיכון שראויה לקחתו כדי להימנע משילילת חירותו של אדם לתקופה בלתי מוגבלת.

היבט נוסף של בעיותו של הזרישה לערב צד ג' הוא הקשי הנפשי של חשודים מסוימים לשטר אדים אחר בידיעה על מעצרם, ובפרט להטיל עליו אחירות כספית, כדי להבטיח את התיעיצבותם להמשך ההליכים.

לפני מספר שנים נעצרה סטודנטית בחשד לתקיפת שוטר, לאחר עימות עם השוטר על רקע חנייה במקום אסור.⁶³ החזודה הכחישה את המיחס לה, וטענה כי השוטר הוא זה שתקף אותה. המשטרה ביקשה לשחרורה בערבות צד ג', אף שמסירה את כתובות דירנה ואת כתובות מגורי הוריה, ולא היה חשש אמיתי שלא תהייב להמשך ההליכים. הסטודנטית סיימה לתנאי זה בשל אי רצונה שמכריה ומשפחה יידעו על מעצרה. היא נכלאה באבו-כביר, ואף השופט, שבפניה הובאה למחמת היום, לא מצאה לנכון יותר על התנאי של ערבות צד ג'. לאחר יומיים במעצר, התקשרו השוטרים, בניגוד לרצוניה של הסטודנטית, לאמוה, והיא שחררה אותה בערבות.

⁶¹ כפי שעולה מסעיף (ד) לחוק.

⁶² סעיף 42 בחוק מפנה לשיקולים המחייב לזכור קביעת סוג העורובה וגובחה בסעיף 46 (4) (5) לחוק.

⁶³ תלונה שטופלה ע"י האגודה לזכויות האזרח בשנת 1994.

מקרה זה מראה את הבעייתיות בהטלה כמעט אוטומטית של ערבותצד ג' על כל עצור שהוחלט לשחררו, מבליל בוחנו אם יש חשש אמיתי שהחשור לא יתייצב להמשך ההליכים. דומה כי אין הצדקה של ממש לדרוש הממצאת ערביתצד ג' מ AIDS בעקבות קבואה ומקום עובודה מסודר, שאין כל קושי לאתרו.

המציאות מראה: אנשים נמצאים במעבר בשל עוני. מהצפויות עולה כי 14.5% מכלל העצורים הובאו לבית המשפט אך ורק כדי לבקש את שחרורם בערבות כיוון שלא יכול לעמוד בתנאי הערבות שהטילה עליהם המשטרה, וכן לא שוחררו ישירות בתוכנות המשטרתית, או שהמשטרה בחרה שלא לעשות שימוש בסמכותה לשחרורם בערבות. יש לציין, כי רוב רובם של העצורים, שאינם יכולים לעמוד בתנאי הערבות שדורשת המשטרה, אינם מיוצגים על-ידי עורכי דין (81.8%).⁶⁴

במקרים רבים נoton בית המשפט את הארכה שהחשור מבקש לצורך גiros ערבי, או משנה את תנאי הערבות כך שהעוצר יוכל לעמוד בהם, מה שהויה גם בסמכותם של השוטרים בתנה. השוטרים בחרו לא להפעיל סמכויות אלו, והעדיפו על פניהן את מעצרו של החשור.

מהאמור לעיל ברור, שסמכות המשטרה ובית המשפט להטיל ערבות ללא עילת מעצר, יוצרת מציאות של מעצרים ללא עילות מעצר, רק בשל אי יכולת לעמוד בתנאי השחרור.

יום תצפיות: עצורים בשל אי עמידה בתנאי הערבות

« 20.7.98 - **חשודה בגנבה מהסופרפארם, לא עמדה בערבות שהוצעו לה על ידי המשטרה. השופטת משחררת בערבות עצמית + ערבותצד ג' בacz 1000 ש' ונוננתן אורכה לגירוש ערבי.**

דומה כי מעצר זה נובע מسلطות המשטרה להטיל ערבות ללא עילת מעצר. לא נראה שיש עילת מעצר במקרה זה (גנבה פגועה יחסית, לא נראה שיש סכנה לציבור או חשש לשיבוש חקירה), אך המשטרה

⁶⁴ מהסיגוריה הציבורית נמסר לנו כי הסיגוריה אינה מייצגת בדרך כלל עצורים אשר מונחות לבגיהם בקשר לשחרורם בדיון הראשוני בפני שופט, אך עצורים שהוחלט לשחרורם לאחר הארכת המעצר הראשוית מיוצגים על-ידי הסיגוריה. לכן רוב המקרים של עצורים בעלי מוגזים הם אלה שהמשטרה ביקשה את שחרורם בבית המשפט, אך הם לא עמדו בתנאי הערבות ולכן מעצרם וה坦שך. עוד נמסר מהסיגוריה, כי התניה לחרורם מתוקף מטעם הסיגוריה הציבורית הראשוית להזחות עצירים שנשארו כלואים בשל אי יכולת לעמוד בדמי ערבות, להתעורר בדיון וליליגג את העצורים. הרחניות דרישות מן הסיגוריה הציבורית לחמץ ביצוג החשור עד לשחרורו בפועל. יש לציין, כי לפי ממצאי התצפיות, עדיין מרבית העורירים בשל אי עמידה בתנאי ערבות אינם מיוצגים. עוד יש לומר, כי לאחר שההתצפיות לא התנהלו מדי יום ביום, לא היה אפשרותנו לדעת כמה מהם נשארים עצורים אלה במעבר בשל אי עמידה בתנאי הערבות. אנו סבורים כי ראוי שתישמעה בדיקה כזו, על ידי מי שיש לו גישה לאינפורמציה המלאה.

לא וויתרה על ערבות צד ג' ולא נתנה לחשודה ארכה לגיוס הערב. לכן, החשודה שלא הייתה אמורה להיות עצורה מלכתחילה, נכלאה לפחות יום אחד במעצר, רק מאחר שלא הצליחה לגייס ערב באופן מיידי.

¶ 16.8.99 – העזר חתום שנייה לנוכח בקבוק וודקה בסופרמרקטים. נמצא עליו פלאפון ושעון. טיען שהשעון שיק לאותו ואת הפלאפון מצא בפארק. לא שוחרר בתחנת המשטרה, כי לא עמד בעורבויות. השופט מורה על ערבות עצמית של 300 ש"ח.

החלטה זו משמעה בעצם שחרורו כמעט ללא תנאים, וקשה להבין כיצד במקרה כזה לא יכול המשטרת עצמה לשחרר את החשוד בתחנה, שכן חקירה בדבר בעלותו על השעון והפלאפון ניתנת לנחל גם כאשר החשוד אינו נתון במעצר.

¶ 15.10.98 – עוצר במשך 10 ימים בשל אי יכולת המעצר ערבות (מוזמן + צד ג'). בית המשפט מורה על תאריכת המעצר בשלשה ימים.

מעצר ממושך זה רק בשל אי יכולת לעמוד בתנאי ערבות, מעלה את השאלה אם בית המשפט בדק את יכולתו הכלכלית של העוצר, ואם באמות התכוון לשחרר אותו.

ביקורת של בית המשפט על מעקרים בשל אי עמידה בתנאי ערובה:

¶ 16.6.98 – שלושה חסמים (טיב החשד אינו ברור), אינם מסוגלים לעמוד בתנאי השחרורי. השופט אומר שהחוק מחייב להתחשב בנסיבות הכלכלי של החשוד בקייעת גובה העלות ומשחררי ערבות עצמית בסך 5000 ש"ח וערבות צד ג' בסך 500 ש"ח.

¶ 27.9.99 - חסוד בעבירות סמיים, המשטרת מבקשת את שחרורו בערבות. החתום טען כי גור בגפו ב"גגון" ביפו, וכי אין מי שייחתום עבונו. השופט אומר כי ברור למדי שלא יוכל לעמוד בתנאי השחרורי, ומורה על שחרור ערבות עצמית בלבד.

¶ 26.7.99 – המשטרת מביאה בפני בית המשפט חשודה בשחרור בסמיים בתום חקירתה ומבקשת מבית המשפט לשחרורה בערבות. בית המשפט מותח ביקורת על כך שהחשודה הובאה בפניו ולא שוחררה בתחנת המשטרה. השופט אומר כי מדובר בעינוי דין הפוגע בככוזם ובתיווחתם של חסדים שטרם הורשעו.

פרק ג: "התנהגות מוזרה"

מעצר לצורך הסתכלות פסיכיאטרית

חשודים נשלחים להסתכלות פסיכיאטרית בתנאי מעצר

ללא עילית מעצר

החוק⁶⁵ אומר: המשטרה רשאית לבקש מבית המשפט לשלווח חשוד להסתכלות פסיכיאטרית כדי לקבוע מהו מקום המעצר הרاءוי – בית מעצר משטרתי או בית חולים לחולי נפש, וכן כדי לקבוע אם הוא כשיר לעמוד לדין. אם החשוד מתנגד לקיים הבדיקה, יכולה המשטרה לבקש מבית המשפט להוציא צו לבדיקה כפוייה. בפסק דין תקדים של בית המשפט העליון, שנינתן בחודש אוגוסט, שנת 2000,⁶⁶ קבע השופט חסין כי בית המשפט אינו מוסמך לכפות בדיקה פסיכיאטרית **בתנאי אשפוז** כדי לקבוע אם החשוד כשיר לעמוד לדין, או אם יהיה שפוי בדעתו בעת ביצוע העבירה. הבדיקה בתנאי אשפוז נועדה אך ורק כדי לקבוע מהו מקום המעצר הרاءוי. יש להציג, כי ככל מקרה המשטרה רשאית לבקש שהבדיקה תיערך בתנאי אשפוז כפוי רק אם יש עילית מעצר כנגד החשוד על פי חוק המעצרים, שכן בדיקה פסיכיאטרית יכולה להתקיים גם לא בתנאי מעצר. **הצורך בטיפול פסיכיאטרי, כשהלעצמו, אינו אמר להיות גורם משפייע על החלטה לשלווח להסתכלות פסיכיאטרית, וזאת על החלטה בדבר הצורך במעצר.**⁶⁷

יש להציג עוד, כי טענת "אי שפויות" היא ביסודה טענת הגנה של החשוד או הנאש. لكن כאשר החשוד טוען כי הוא מסוגל לעמוד לדין, ומתנגד לבדיקה, על בית המשפט לכבד דרישתו זו בדריך כלל.⁶⁸

⁶⁵ הוראות החוק הרלוונטיות לטוגיה זו הן סעיפים 16 ו-17 בחוק טיפול בחולי נפש התשנ"א-1991. חוק המעצרים אמרו היה להופיע על החלטות בהקשר זה בקביעת עילות המחייבת במעצר כל חשוד, גם זה שנשלח להסתכלות פסיכיאטרית בתנאי מעצר.

⁶⁶ בשיפ' 92/00 פלוני נגד מדינת ישראל (טרם פורסם).

⁶⁷ הדברים מפורשים במידה מסוימת באית-המשפט העליון שמכיר ב"הודעה בדבר דרך הפעלתו של סעיף 6(א) לחוק טיפול בחולי נפש תשנ"ו-1995" [כיקום סעיף 16 לחוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א-1991]: "הצורך במעצר יחד עם המסקנה כי מדובר בחולה אשר מחייב מצריך אשפוז, הם בלבד היכולים ליצור את הבסיס לפי סעיף 6(א). העובדה כי פלוני, שמתইיבב לפני בית המשפט, חולה, וכי מחייב מצריך אשפוז, אין בה כדי לחשיך מוטן הצו, אם באותה עת אינה מותגבתה גם המסקנה, הקשורה לעבירה בה הוא נחשה, לפחות לעזרו אותו." (פ"ד לח (29).

⁶⁸ ראוי להזכיר בהקשר זה פסק-דין של השופט חיים כהן, שקבע שכחאים מתנגד לבדיקה תכופיה וمعدין לעמוד לדין, צrisk השופט לכבד את רצונו, אם אין שkeitת ממנו סכנה לציבור או לעצמו. בגיא' 603/76 רוט נגד מדינת ישראל, פ"ד לא(2) 757.

המציאות מראה:

עד למtan פסק הדין התקודמי בעניין מטרות הבדיקה הפסיכיאטרית של חשודים, בבקשת המשתרעה מבית המשפט, כגון שבוגרת, לשלו חשודים לבדיקה פסיכיאטרית כפוייה בתנאי מעוצר, כדי להעריך את מצבם הנפשי – האם הם כשירים לעמוד דין והאם היו שפויים בנסיבות בעת ביצוע העבירה. הנתונים מראים כי בית המשפט אף שלח את מרבית החשודים הללו לבדיקה פסיכיאטרית בתנאי אשפוז.

חשודים רבים מתנגדים לאשפוז בבית חולים פסיכיאטרי. אשפוז בבית חולים פסיכיאטרי נטפס על-ידי רבים כקשה יותר מבחינת "חויה" הצפואה בו וכחמור יותר מבחינת תוכנות החברתיות מאשר מעוצר בבית מושתני. אם חזו"ד "רגיל" שנעוצר יכול לשכנע את סביבתו כי נעוצר לשואה, הרי לגבי מי שאושפז בבית חולים פסיכיאטרי ההנחה של הציבור היא,רוב, שיש דברים בגו, וחס廷גמה תדבק בו באופן שאין ניתן להסרה. لكن נדרשת זירות מרבית בהחלטה על אשפוז פסיכיאטרי.

מהצפוי עוד, כי המשתרעה נוקטת גישה, לפיה התנהגות מזורה כשלעצמה מצדיקה הסתכלות פסיכיאטרית, והסתכלות צריכה להיעשות בתנאי מעוצר (אין ולו מקרה אחד שבו המשתרעה בבקשת להורות על בדיקה שלא בתנאי מעוצר). לא תמיד מפרק בית המשפט גישה זו של המשתרעה, ולעתים אף נוקט בה בעצמו. כך נשלחים חשודים להסתכלות פסיכיאטרית כפוייה ללא כל עילת מעוצר חוקית.

מנוטוני התוצאות עולה:

- 86.7% מהחשודים שהמשטרעה בבקשת לשלו להסתכלות פסיכיאטרית נשלחו לאשפוז בתנאי מעוצר.
- ב-85% מבקשות ההסתכלות, המשטרעה אינה מצינית עילת מעוצר.
- ב-90% מהמקרים שבהם החליטו השופטים לשלו החשודים לאשפוז בתנאי מעוצר, לא צינו השופטים כל עילת מעוצר.

יום תוצאות: מעצרם לצורך הסתכלות פסיכיאטרית

א. מקורים שבהם דחה בית המשפט בקשות מושטרעה להסתכלות פסיכיאטרית:

6.11.98 - חשוד בגניבת רב מובא להארכת מעוצר. השופט אומר למשטרה שאין עילת מעוצר. נציג המשטרעה אומר שהאיש מתנהג מוזר, ועל כן יש לשלו אותו לבדיקה פסיכיאטרית. השופט משיב שהתנהגות מזורה אינה עילת מעוצר ומשחרר בערבות.

« 11.1.99 – אשה חשודה שבעת הכנס השנתי של מרכז פס לשלום, בהשתתפות נשיא פולין ומכובדים מכל העולם, פנתה אל ח"כ שמעון פרט בשאלת פ্ּרובהוקטיבית, העלה אותה והשוויללה. נלקחה לחקירה בתחנת המשטרה ושם חטפה את הדיווח של השוטרים. משתתפת בהפגנות הימין. המשטרה מבקשת חמשה ימי מעצר כדי לשולח אותה לביצעה פסיכיאטרית. הסניגור טען שלפי סעיף 16 לחוק טיפול בחולי נפש, זה לא המקורה לאשפוז בתנאי מעצר. מתנגד להדבקת הסטיגמה. לדבריו זהו ניסיון בוטה לשחותם פיות ולשלול את חופש הדיבור. השופט קבע שאין עילה למעצר, מאחר שהחקירה הסתיימה. אולי בוצעה עבירה של הסגת גבול או הקמת רעש ומהומה. משחריר את החשודה בעקבות עצמיה בלבד.

ב. מקרים שבהם בית המשפט אישר בקשות בלתי מוצדקות של המשטרה להסתכלות פסיכיאטרית:

« 20.7.98 – נערה בת 18 חשודה בכך שפתחה ארון חשמל והתויזה את הדיבורים. השופט שולחת אותה ליוםיים של הסתכלות פסיכיאטרית בתנאי מעצר.

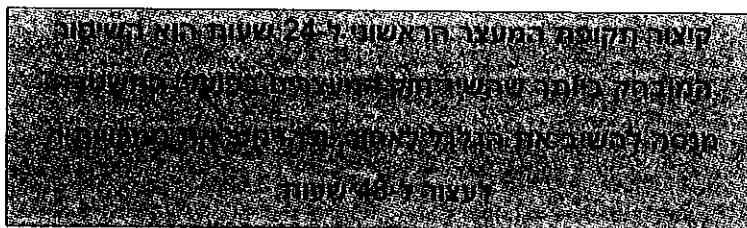
במקרה זה קשה לראות מהי עילת המעצר, ולא ברור מדוע נדרשה הסתכלות פסיכיאטרית, אף לפי המצביע שהיא נהוג בטרם פסקת העליון הנזכרת.

« 20.3.2000 – המשטרת: החשודה הפרה צו של בית משפט לענייני משפחה שאסר עליה להכנס לדירת בן זוגה לשעבר. עילת המעצר: מסוכנות. השופטת: למה מסוכנות? למה הבדיקה צריכה להיעשות בתנאי מעצר? החשודה: מותר לי לחתת מהזירה את החפצים שלי ושל הילויים שלי, שהם קטינים. לא נכנסתי לדירה (הזמןינה חבות הובלות). אין לי מקום הכנסה, בעלי הטיל עיקול על קצבת הביתוח הלאומי שלי. השופטת: לאחר שמייעט הצדדים והתרומות מהחשודה שהיתה נרגשת וסוערת יש מקום לקבל חוות דעת פסיכיאטרית. נוכח סיירובת להתייעץ בנסיבות עצמה ורצונה לביצעה בדיקה פסיכיאטרית, יוארך מערכה ביומיים.

לשופט ברור שאין עילת מעצר, אך היא החלטה שיש מקום להסתכלות פסיכיאטרית בגלל התרשמותה שהחשודה "נרגשת וסוערת". לא קשה להבין מדוע החשודה הייתה נסערת במקרה זה, ולא נראה שיש בהתבטואיותה הנרגשות אינדיקציה לצורך בדיקה פסיכיאטרית. למראות זאת השופטת הורתה לה להתייעץ בבדיקה, ומשלא הסכימה, הורתה על מערכה ליוםיים. החלטה זו אינה מכבדת את התנגדותה של החשודה לבדיקה פסיכיאטרית, ונראה שהיא עומדת באופן בוגוד לפסיקת של בית המשפט העליון.⁶⁹

⁶⁹ השופטת הורתה על יומיים מעצר, גם הוראה זו כשלעצמה מנוגדת לחוק ולפסיקת בית המשפט העליון (גם בטרם ניתן פסק דין החודש): כאשר אין עילת מעצר, והחישוד מתנגד לבדיקה מרצונו החופשי, אין לשופט סמכות להורות על בדיקה בתנאי אשפוז כפוי. בסמכות השופט להורות למשטרת להביא את החשוד בכפיה בפני הפסיכיאטור המתויז, אך הפסיכיאטור הוא שיעירוך את הבדיקה הראשונית, ויחליט האם יש צורך באשפוז כפוי לצורך ביצעה. הפסיכיאטור אינו מחויב לצו בית המשפט, והחלטתה על אשפוז כפוי צריכה לבוא ממשיקולים רפואיים בלבד. על כן ההוראה לעצור אותה ליוםיים הייתה בלתי חוקית. (פס"ד רענן, עמי 762: "אין בעובדה בלבד שבית המשפט, שהוא הדעת לעניינים

פרק ד: מילcodile 24

1. קייזור משך המעצר הראשוני

לפני כניסה חוק המעצרים לתקוף עצמה המשטרה באופן שגרתי חשודים רבים, מטעמים שאינם קשורים בתקירת החשודות נדום, וכן לא בשל סכנה כלשהי שנש��פה מהם, אלא לצרכים "חינוכיים" עונשיים. הסברתה הייתה כי 48 שעות במעצר (בעיקר לאלה שהזהו להם מעצרם הראשוני) יעשנו את שליחן והחשוד שננטפס לא יחוור על מעשהו. לאחר 48 שעות שוחררו אותו חשודים ממעצרם, ובמקרים רבים לא נמשכה החקירה בעניינים ולא הוגש כתב אישום.

העובדת כי מעצרם של החשודים הלו היה בלתי נחוץ, התבטאה גם בכך שלא נעשו כל פעולות חקירה בעת ישיבתם במעצר. דו"ח מבקרת המדינה שבדק את מדיניות המעצרים של המשטרה בטרם כניסה חוק המעצרים לתקוף, מצא כי הליקוי המרכזי במדיניות המעצרים הוא החזקת העורירים לפחות 48 שעות במעצר "בלתי מונצל".⁷⁰ במרבית המקרים, אומר הדו"ח, הסתכמו פעולות החקירה בגביהות עדויות החשודים בלבד. יש לזכור, כי אם החשוד שוחרר לאחר 48 שעות, לא הייתה כל ביקורת שיפוטית על מה שנעשה בתוקפת מעצרו, ולמעשה, אם החשוד לא הتلונן על המעצר המיותר (דבר שכמעט לא נעשה), לא היה גורם כלשהו יכול למנוע מהמשטרה להוסיף ולהחזיק חשודים במעצר שלא לצורך.

שברפואה, ראה לחושש שמא לוקה אדם במחלת נפש ולעשות צו בדיקה נגדו, כדי להציג בדיקתו בעל כורחו מן הבחינה הרפואית".)

⁷⁰ וכך נאמר בדו"ח: "מבדיקות המעצרים שבמוגדים עליה כי במהלך מעצרים של 113 חשודים (24.5% מהמעצרים שבמוגדים) לא נעשו כל פעולות חקירה או שנעשו פעולות חקירה ספורות; לא תמיד שוחררו החשודים עם סיום פעולות החקירה אלא הוחזקו במעצר يوم או כמה ימים נוספים. לא תמיד נעשו פעולות החקירה סמוךஅ אחריו המעצר אלא בעבר ימים מספר". (דו"ח מבקר המדינה לשנת 1994, עמ' 389).

חוק המעצרים קיצר את תקופת הזמן שבה יש סמכות למשטרה להחזיק את העצור בטרם יובא בפני שופט מ-48 שעות ל-24 שעות.⁷¹ מטרת השינוי הייתה, בין היתר, להקטין את מועד הבדיקה השיפוטית על המעצר המשטרתי, כדי לצמצם את תופעת "המעצרים העונשיים", שככל מטרתם ללמד את העוצר לכך. יש לזכור עוד, כי קיצור תקופת המעצר ל-24 שעות בא לאחר חינה השוואתית של הדין במדינות דמוקרטיות, שמננה עליה כי ברוב רובן של מדינות אלה, המתוודדות עם רמת פשעה שאינה נופלת מזו שבישראל, תקופת המעצר הראשונית אינה עולה על 24 שעות.

2. הנזונות להшиб את המצב לקדמותו

המשטרה מנהלת מערכת ציבורית כדי להציג את הגלגל לאחרו, ולהרחיב באופן משמעותי את האפשרות לעוצר ל-48 שעות בטרם הבאת העוצר בפניו.⁷² צוות בן-אור שדן בבקשת המשטרה לשינוי חוק המעצרים, דחה את רוב בקשות המשטרה, אך דווקא בנקודה זו ממליץ הצוות לשנות את החוק ולהרחיב את סמכויותיו של קצין משטרה להאריך את המעצר ל-48 שעות בנסיבות מסוימות.

אין מחלוקת, כי החובה להביא את העוצר בפניו שופט בחולף 24 שעות מעברו יצירה הכבידה לוגיסטית קשה על המשטרה: יותר שוטרים מועסקים בליווי עצירים ויש צורך בפועלות חקירה מהירות ויעילות יותר מאשר בעבר. עיקר הקשיים שהעל אנשי המשטרה בפני צוות בן-אור, נוגעים למשטרים בלתי מתוכננים, הבאים בתגובה לעבירה חמורה שהתרחשה, מבלי שהיא למשטרה מידע קודם על הכוונה לבצעה, ולפיכך גם לא יכולה היהה בבעלות חקירה סמיות, מקדיומות. למשל אירועי רצח שהתרחשו תוך כדי קטטה המונית, שבהם נעקרו חסודים רבים, והיא קושי לבירר את גורסתם תוך 24 שעות. הוצאות קיבלו בעניין זה את עדמת המשטרה, והציע כי בעירות חמורות, היוצאות חזקה כי החשוד מסוכן לציבור "יוסמך הקצין הממונה להאריך את המעצר הראשוני עד 48 שעות, אם בשל מרכיבות החקירה, לרבות מספר המעורבים בה או היקפה, לא היה בידי המשטרה ספיק לאסוף את החומר שיש להציג בפני השופט, או שיש חשש ממשי לסיכון החקירה".⁷³

הרחבת סמכויות כזו, יוצרת סכנה של "מדרון חלקלק" כפי שאומר סגן הסנגור הציבורי הארצי, ע"ד דורין פינטו, בהסתיגות מדעת הרוב בוועדה.⁷⁴ בעניין זה ניתן ללמוד ממה שקרה לעילת המעצר "לצורך חקירה". לפי כוונת החוקה היהת צריכה עילה זו לשמש במקרים נידירים בלבד, אך בפועל היא הפכה לעילה שהשימוש בה הוא הנפוץ ביותר.

⁷¹ סעיף 29(א) לחוק.

⁷² גם יכולים יש לקצין סמכות להאריך מעצר עד ל-48 שעות, (סעיף 30 לחוק), אך לפי דיווחי המשטרה לצוות בן-אור, לא נעשה שימוש בסעיף זה.

⁷³ דוח צוות בן-אור, עמ' 11. יש לציין כי הצעה זו, מחזירה שיקול של "חזקת מסוכנות" למשטר לפני הגשת כתוב אישום, אף שהמדובר ביטול באופן מודע ובכוונה מכון את "חזקות המסוכנות" בעבירות חמורות במעטר לפני הגשת כתוב אישום.

⁷⁴ דוח צוות בן-אור, עדמותו החולקת של ע"ד דורין פינטו, סגן הסנגור הציבורי הארצי, עמ' 1.

על פי החוק ذי בחשד סביר ובעלת מעצר כדי להחלה על מעצרו של חדש. אין צורך בתומר ראיות מגובש, והשופט הוא שיחלית אם יש הצדקה להמשך המעצר. لكن 24 שעות הן זמן ذי וחותר כדי לאפשר לקצין הממונה להחליט אם יש חשד סביר ועלת מעצר.⁷⁵

הביקורת על קיצור תקופת המעצר ל-24 שעות אינה באה רק מצד המשטרה. נשמעים כתת קולות האומרים, כי קיצור תקופת המעצר הראשונית פוגעת גם בחשודים, וגם מי שזכויות החשודים נגד עיניו צריך להיות מעוניין בהשכת המצב הקודם על כנו. הטיעון זה מתבסס על כך ש-24 שעות אין מספיקות כדי לעורוך חקירה משמעותית, ועל כן המשטרה באה לבית המשפט ובקשת מספר ימים נוספת להשלמה החקירה. כאשר המשטרה מקבלת את מבוקשה, המצב שנוצר הוא שאותו חדש, שלפני חוק המעצרים היה נתנו רק 48 שעות במעצר, יבלה כויס בין ארבעה לחמשה ימים, לאחר שהשופט נתן למשטרה את מבוקשה. לטענה זו אין בסיס על פי נתוני המשטרה: קיצור תקופת המעצר לא הביא לעלייה במספר ימי המעצר הממוצע שבינם מוחזקים עצירים בתקופת החקירה. לפי הנתונים שמובאים בדו"ח צוות בן-אור מסתבר, כי בהשוואה בין המצב לפני החוק למצב לאחריו, חלה ירידת של 2.2% במספר המעצרים מעל ל-48 שעות.

אולם הנתון המשמעותי ביותר הוא זה: בהשוואה בין המצב לפני החוק ולאחריו, חלה ירידת של כ-70% במספר העצורים בין 24 שעות ל-48 שעות. הירידה הדramtic במספר העצורים מאפיינת רק את פרק הזמן הטעופי הזה, שכן מספר העצורים הכלל לא ירד כלל. דומה כי הדבר מעיד על כך שאוטם אנשים שאינם אמורים להיות במעצר, ושינוי משתחררים קודם לכך לאחר 48 שעות, משוחררים היו תוך זמן קצר בהרבה. מפני כניסה החוק לתקופת היו העצורים הללו כלואים במשך 48 שעות, שכן המשטרה לא הזדרזה לשחררם או להביאם לפני שופט, אם לא הייתה מחייבת בכך. מכאן ניתן להסיק, כי תופעת המעצרים העוניים והבלתי מנוצליםفتحה באופן משמעותי יותר.⁷⁶

מסתבר, אפוא, שקיצור המעצר הראשוני ל-24 שעות הוא השינוי המשמעותי ביותר והמובהק ביותר לטובה שחולל חוק המעצרים. עם זאת, כפי שעולה מהתוצאות תופעת המעצרים הבלתי-מנוצלים לא פסקה לחלוין גם לאחר חוק המעצרים.

⁷⁵ הרחיב בנקודה זו עוזי דורין פינטו בדברי ההיסטוריה של מוסקנות צוות בן-אור, עמ' 2-3.

⁷⁶ מחברי הדוח אומרים בעמוד 4, כי יש בעיה פרשנית בנוגע למספרים אלה: אפשר לפרש זאת כהצלחה של חוק המעצרים במשמעות מיותרים, אך ניתן לפחות זאת גם כשינוי ממוצע שנובע מוחסר יכולת של חוקרים לעמוד בלוח חזמים הקצר שמכטיב החוק, תוך ויתור מראש מצד החוקרים להמשך ולפתח את החקירה. נראה לנו כי הנתונים בכל זאת מעידים על הצלחת החוק בנקודה זו: לצורך יציאתו מעצר צריך בכל מקרה חדש כלשהו שיצדיק את המעצר. אם יש יעלת מעצר כנגד החשוד, הרי החשד הסביר ביצירוף יעלת המעצר יכולם לאפשר ארצת מעצר על-ידי שופט ולתת לחוקרים את הזמן הדרוש להם לחקירה. لكن קשה לתגיה ששוררים עצורים רק מושם שאינם יכולים לפתח את החקירה בשל הזמן הקצר, וסביר יותר להניח שה汇报ר נושא לכך שآن עילתה מוצדקת למעצר, ומכך שהשוררים מודעים לכך שאין אפשרות יהה להצדיק את המעצר בפני שופט.

יום תכפיות: מעצרים בלתי מונוצלים

¶ 48.8.98 – המשטרת מבקשת להאריך פעם נוספת מעצר של שני חשודים בוגניבת רמוש, בעיקר תכשייטים, השופט מסרבת לבקשת משחרורו אותם בתנאים מוגבלים. השופט כועסת ביותר על כך שלא נרכמו עימותים, שאוtmp;ם התהיה המשטרת לבצע בפעם הلاحמת, ואינה מקבלת את תשובה המשטרת שלא היה לה זמן. השופט גם כועסת על כך שני החשודים לא הופלו ביניהם במעצר, לאחר שהמשטרת טענה כי קיימים חשש לשיבוש הליכים, ואינה מקבלת את התשובה כי החשש היה ליצירות קשה עם בעלי הרbesch.

¶ 48.8.99 – המשטרת מבקשת להאריך בשלושה ימים את מעצרה של אשה, החשודה שסילבה להפסיק לעשן במוניות ותקפה את הסדרן ואת השוטר שהוזעק למקום. עדותה לא נגבהה בשל כך שלא היה בוחנה שוטר דובר רוסית. השופטת אומרת, כי תמורה בעיניה, שלא נמצא שוטר דובר רוסית שיגבה עדות, ומשחררת בעקבות.

בשני המקרים שלעיל מתוך השופטים ביקורת על מעצר בלתי מונצל, אם כי במקרה האחרון, היה מקום לבקר אף עצם המעצר, אשר נראה לנוחיות המשטרת ותו לא. האם יש חשש כלשהו שהאשה תשחשח קירה? האם היא מסוכנת לציבור?

המקרה הבא מדגיג במיוחד מושום שבית המשפט עבר בשתיקה על שלילת חירות בלתי מוצדקת:

¶ 48.7.98 – אולם, החשוד בפלייצה לרוכב, שותה שלא בחוק בישראל ובלי תעוזה מזוהה, מעצר לאביבה ימים. רק ביום השלישי למאצרו נלקחה דוגמה של טביעה עצבע. המשטרת בקשה להאריך את מעצרו עד לקבלת התוצאה. בית המשפט נענה לבקשת המשטרת, מבלי להתייחס לכך שלשלוש ימים האיש ישב במעצר מבלי שהתבצעה כל פעולה בעניינו.

פרק ה: "התשובה בחומר החסוי"

עין בחומר החקירה

רק לעתים רוחקות מבקשים סנגורים

לعين בחומר החקירה שמציגה המשטרה

חיקוק אומר : לאחר הגשת כתב אישום רשיי הנאשם לעין בכל חומר הראיות המצוי בידי התביעה.⁷⁷ עד לחקיקת חוק המעיצרים נגעה התפיסה לפיה בשלב המעצר אין לחשוד כל זכות לעין בחומר החקירה. כלומר, לא די שרמת הראיות נגד החשוד הנדרשת בשלב זה היא מינימלית, ראיות אלו גם היו חסויות מפניו לחלוין, והחשוד התקשה להתגונן מפני המעצר. בגל הקושי הזה הנחה בית המשפט העליון את בית המשפט לצמצם ככל האפשר את כמות החומר החסוי בפני החשוד,⁷⁸ אך הנחות אלו כמעט שלא יושמו בbatis המשפט.

ועודת החוקה ביקשה לעגן בחוק המעיצרים את הנחות בית המשפט העליון, ולאפשר לחשוד, במוגבלות מסוימת, לעין בחומר החקירה נגד גס בהליך המעצר, אלא שניסוח הסעיף המופיע בחוק בעניין זה מעורפל ומאפשר פרשנות שירוקנו אותו מכל תוכן.⁷⁹

פרשנות הצמודה לכוונת המחוקק מעלה כי חומר החקירה יימסר תחילתה לעין השופט, אשר **רשיי** להחליט שלא לחסוך בפני החשוד וסנגוריו את חומר החקירה בתיק, אם הוא משתכנע כי יש בכך

⁷⁷ סעיף 74 לחוק סדר הדין הפלילי, תשמ"ב-1982.

⁷⁸ כך קבע השופט שmag: "התפתחה בbatis המשפט שלנו פרקטיקה, לפייה יש שופט, המתבקש לחזיא פקדות מעצר, שומע ראייה או מעין בחומר, אשר נשאר חסוי מפני הסנגור ומרשו, לאחר ש לדעת המדינה יש ביבלי של החומר לפחות שכגד, בשלב החקירה, כדי לפועע בסיכוייה של החקירה... והצדק הענייני לקיומה של פרקטיקה כאמור לעיל, איןנו משחרר את בית המשפט מזו החובה למסות צדדים, כדי למעט ככל האפשר בקבלת ראיות, שאין מוכאות בו-זמנית לוויית החשוד, שחרי יש בכך כדי למנוע מידיו תגונה עיינית על המידע וכדי לסלול את יוכלו להפריך את הראיות החסויות הללו על אתר. מכאן, כי על השופט לדרש הסברים מפיו של בא-כוח המדינה, מדוע קיים הצורך בחישובי. אם השותכנים, כי אכן יש הגין והצדקה לאורירים לבקשה האמורה, יכול גם להיענות לה." (ב"ש 316/81, פיקרו' ואתי ננד מדינת ישראל, פ"ד ל'ו(ו), 695).

⁷⁹ בסעיף 15(א) לחוק נאמר כי "החומרים הנגעים לבקשה המעצר או מידע שעליו מותבססת בקשה המעצר וכל חומר הנ מסר בהליך לפי סעיף קטן (ה) יועמדו לעין השופט בלבד" ואילו בסעיף קטן (ה) נאמר "ביקש שוטר כי תשובתו לשאלת תובא לידיут בבית המשפט בלבד, או ביקש לפרט בפני בית המשפט בלבד עובדות או מידע שעלייהם מותבססת בקשה המעצר ... בית המשפט רשאי להיענות לבקשה, ולהסתמך על החומר המוגש לו בדרך זו, אם מצא כי מתן התשובה או גילוי העובדות או המידע לעולמים לפוגע בחקירה או באינטרס ציבורי חשוב אחר...". השליפים נראים כסותרים זה את זה, אך ניתן לפירושם כפי המוצע כאן – החומר יימסר תחילתה לידי השופט בלבד, והוא רשיי שלא לחשפו בפני החשוד, מהטעמים שפורטו, בעוד הכלל הוא גileyו חומר החקירה בפני החשוד.

פגיעה בחקירה ובאיינטראס ציבורי חשוב אחר. אם אין חשש לפגיעה כזו, הכלל הוא שתשובות השוטר וחומר החקירה יהיו גלוים בפני החשוד וסניגורו.

אולם למשטרה פרשנות אחרת, לפיו חומר החקירה עומד לעיינו של השופט בלבד, ולהשוד אין כל זכות לעיון בו. לפי פרשנות זו, החוק החדש אף צימצם את זכויות העיון של החשוד, לעומת המצד שהיה לפניו, על פי פסיקת בית המשפט העליון שהוזכרה לעיל.

המציאות מראה: ב-99% מהמעקרים אין החשודים והסניגורים שלחטים מבקשים לעיון בחומר החקירה שבידי המשטרה. בתשובה על שאלות של סניגורים נציג המשטרה מרבה לומר: "התשובה לכך בחומר החסוי". מתוך האחוז האחד (24 מקרים) של חשודים שביקשו לעיון בחומר החקירה, אפשר בית המשפט את העיון לחמישה (20%). גם אם מדובר באחוז נמוך מאוד של היענות, יש בו אינדיקציה לכך שלא כל השופטים סבורים כי יש איסור מוחלט להשוף את חומר החקירה בפני החשודים, כתענות המשטרה. גם הונאה של השופטים לשירובם לחשוף את חומר החקירה, מעידה על כך שהסירוב אינו אוטומטי.

יום תצפיות: זכות העיון בחומר החקירה

הדוגמאות שיובאו להלן מציגות את מספר המקרים המועט שבבמם התבקש העיון בחומר החקירה והשופטים אישרו אותו. למרות המספר המועט של המקרים (כאמור, רוב עורכי הדין כלל אינם מבקשים את זכויות העיון) דוגמאות אלו ממחישות כי ניתן לעשות שימוש בכל זה:

- ◀ 27.9.99 - המשטרה מבקשת להאריך את מעצרו של אדם, החשוד בתקיפה ובאיומים. הבקשה נשמכת על חומר סודי, שלא פיו נשקפת סכנת חייו המתלוון. השופט מカリיא מתווך הדווייח הטובי, כי קיים חשד שהחשוד ביקש מהחרדים לזכור את בן המתלוון. בתגובה לדברי המשטרה, כי מדובר במידע סודי, שהחשוד טרם נחקק עליו, אומר השופט כי לא ניתן לעזע אדם בלי להגיד לו במה הוא חשוד, ומורה על שחרורו בערבותיות.
- ◀ 30.8.98 - חשוד בעבירות של גנבה, מרמה, זיווג ושימוש במיטמכים מזוייפים (ללא סניגור) מבקש לעיון במיטמכים. בית המשפט נענה לבקשתו.
- ◀ 18.8.98 - המשטרה מבקשת להציג ראייה לעיני השופט בלבד, לגבי חשודים בקשרו קשה לרצח ובסתו בסמים. השופט צורשת לומר בפומבי את טיב הראייה.
- ◀ 16.8.99 - השופט מחייב את נציג הימ"ר להשיב לשאלת סניגורו של חשוד בסתייה באיזומים, האם מרשו החזק אקדח, היכן ואיפה. השופט אומרת כי אדם רשאי לדעת במה הוא חשוד. (תשובה נציג הימ"ר: אין חשוד בהחזקת אקדח באותו אירוע).

פרק ז: שתיקת השופטים

רבים מהתשופטים אינם מוחזקים בחקירה

גם על מערכישוא מובהק שמק玷ה המשטרה

1. ביקורת שיפוטית על מערכים לא מוצדים

החוק אומר: אחד העקרונות המרכזיים של החוק הוא הידוק הפיקוח השיפוטי על המעצרים, המתבטא בהוראות כמו עדיפות למעצר בצו שופט,⁸⁰ קיצור תקופת המעצר המשטרתי הראשוני ל-24 שעות⁸¹ וקבעת ביקורת לאחר 24 או 48 שעות על מעצר חדש שלא עדzo בתנאי הערבות.⁸² תגבות השופט לביקשת המעצר המשטרתי קובעת אם מובהר במעצר חוקי בהתאם לעילות המעצר שבוחן.⁸³ לכן, גם כאשר המשטרה מביאה עזרו שכונתה לשחרר, יש חשיבות מרובה להتبטאויות השופטים באשר לחוקיותו של המעצר מלכתחילה; אם השופט שותק בכל הנוגע לגיטימיות של המעצר המשטרתי המשיכה בשלה, ולעזור קשה מאוד לבוא ולהלין על המשטרה.

המציאות מראת: מהתכפיות עולה שופטים אחדים מפיגנים ערנות רבה לשינוי התחיקתי והערכי של חוק המעצרים. שופטים אלה פוסקים באופן מובהק לפי הוראות החוק החדש ומוחזים בחקירה על מערכים בלתי מוצדים של המשטרה. הביקורת השיפוטית מתבטאת גם בקיצור תקופות המעצר שمبקשת המשטרה, ובפיקוח על פעולות החקירה שנעשו בידי המעצר. עם זאת, ככל הנוגע להארכת המעצר הראשונית, מהוועה אישור עקרוני להחלטת המשטרה לעצור את החשוד, רבים הם השופטים

⁸⁰ סעיף 4 לחוק המעצרים.

⁸¹ סעיף 29(א) לחוק.

⁸² סעיף 47 לחוק.

⁸³ בהסתיגותי ממסקנות צוות בן-אור מוכיח ע"ד דורי פינטו מותך דברי ההסבר לחוק ומניסוחי טעפיו הקיימים, את כוונת המחוקק להזדק את הפיקוח השיפוטי על המעצרים ולהקדים אותו ככל האפשר. (דברי ההסתיגות עמ' 3).

המאשרים כמעט כל מעוצר מושטרתי⁸⁴: כפי שציינו נגנים השופטים לפחות ל-80% מבקשות המאושר של המשטרה⁸⁵ וב-90% מהדינונים אינם מציינים את עילת המTHR.

יום תצפיות: ביקורת שיפוטית על מעצרים פליליים

דוגמאות לביקורת שיפוטית על מעצרים מושטרתיים, כפי שנדרש על פי החוק:

26.7.99 – המשטרה מבקשת לשחרר בעربות אשה, החשודה בשחרר סמים, לאחר שתחשודה החותה והחקיריה הסטיימה. **השופט**: "מה קרה לפקידים המשרתים בתחנה? מדוע לא שוחזרה החשודה בתחנת המשטרה? יש לערן את זכרונם של הפקידים ולהבהיר להם כי הוקנעה להם סמכות על פי דין לשחרר בתחנת המשטרה אנשים שחיקוריהם הסטיימה. יש בהבאתם לכאנ הבוקר לאחר שחיקוריהם הסטיימה, משום עינוי דין וסבל מיותר מאגשים טרורם הורשו, אם ירושעו".

18.8.98 – המשטרה מבקשת לעצור אדם, שיש גזע כתוב אישום בגין אריגן מסיבת סמים לפני ארבע שנים. הוא לא התיעצב לדיוון, ונחשב ערביין נמלט. **הסניגור**: מוזכר בסמנכ"ל חברה שיש לו כתובות קבועה ומקום עבודה קבוע, והוא התיעצב מיזומתו לפני חודשים במשטרת רמת-גן. **השופט**: "אין מקום לעצור. אין מנגנון מדויק מוחזק אדם זה במעוצר".

24.8.98 – אדם נעצר ב-2:30 לפנות בוקר בבית נטוש, בחשד שהפוך הולאת מעוצר בית, החשוד (שאינו מיือง) אומר שהוא "הומלס" לאחר טיפול גמilia. הוא גור בבית הנטוש, והמשטרה יודעת שהוא חסר בית. **השופט**: הבקשה למעוצר החשוד נראה לא מובסתת על פניה. אין בין המסמכים הוראה הקובעת היכן על החשוד להימצא והיכן לא להימצא. אין עילה למעוצר. זהו מעוצר לא חוקי.

דוגמאות ל"שטייקת שופטים" במעצרים שווה מובהקים:

⁸⁴ בדוח' צוות בן-אור נתנו כי העבודה שהשופטים מקרים את משך זכיון המTHR שմבוקשת המשטרה מUIDה על פיקוח שיפוטי הדוק על המשטרה, אולם עצם הארכת המTHR לתקופה כלשהי, מהוויה אישור לנחיצות המTHR המושטרתי. כמו כן אפשר לשער כי המשטרה מודעת למוגמות השופטים לזכיר תקופות המTHR, ולכן מראש מבקשת תקופת מעוצר ארוכה מכפי שציריך. יש לציין עוד, כי בדוח' בן-אור מופיע נתון לפיו יש עילה של 37% במספר העצורים ששוחררו בהוראת שופט לאחר שהובאופניו לשם הארכת מעוצרם. נתון זה אינו תואם את הנתונים המספריים האחרים של המשטרה, לפיהם יש עלייה משמעותית בארכות המTHR בידי שופט. לכן יש לשער כי הנתון מתייחס לשחרורים לאחר הארכת המTHR הראשונית.

⁸⁵ המשטרה ביצעה בשנת 1999 42,740 מעצרים פליליים. בית המשפט האריך את מעצרם של של 35,023 עצורים, כך שאחוז היענות השופט לביקשות המשטרה להאריך מעוצר (לפרק זמן כלשהו) עומד לפחות על 80%, ויתכן שמדובר במקרה.

21.6.99 – המשטרה מביאה חשות בגניבת כפה. הוצע לו להשתחרר במשטרת, אך הוא לא עמד בערביות. החשד: לא גנבתי את הקפה, קנייתי אותו בשוק. השופט משחררת את החשוד בעקבות עצםית וערבות צד ג', ונוננתן ארבה לנויוט העורב. היא אינה מעילה דבר על עצם המעצר.

20.12.99 – המשטרה: החשוד נתפס אטמול בשעה 00:16 כשברסותו שני זוגות מכנסי גינס חשוחים בגנובים. אין עבר פלילי ואין הרשעות קוחמות. החשד: קנייתי את המכנסיים בשוק בימיו ולבן אין קבלה. השופט משחרר בעקבות עצםית בגין 1000 ש".
החשד: רוצח את המכנסים בחזרה.

החשוד הוא ערבי והוא אינו מיוצג על ידי עורך דין. אין לו עבר פלילי, אין לו הרשעות קודומות ולא ברור מה הבסיס לחשד שהמכנסיים גנובים. מדובר, כאמור, מזועג לא שוחרר בתחנת המשטרה! מדובר חובא בפניו שופט רק למחמת היוס! נראה שמדובר במעצר שווה מובהק אך השופט אינו מעלה את השאלות הללו ואינו אומר דבר בעניין המעצר.

3.4.00 – שלוש נשים נעצרו בגין עיסוי. האחת חשודה בהחזקת סמים, ושתי האחריות חשודות בהחזקת מקום לשם עסקיו זנות. הן זוברות רוסית בלבד. המשטרה מבקשת לעצור אותן לשולחה ימים כדי לבדוק אם הן שותות בארץ באופן בלתי חוקי. המשטרה: חשודה מס' 1 העיגת דרבנן שיש לבדוק אותה. לחשודה מס' 2 ו-3 אין מסמכים מזהים. עד אטמול אחר הצללים הייתה שביתה במשרד הפנים. הסניגורית: ואם תהייה שביתה חדש תמייקו אותן מחדש במעצר? לגבי הזיהוי – דרבנן של חשודה מס' 1 הופקץ במשטרת בעת המעצר. בעלה של חשודה מס' 2 העיג בפני השופט את תעוזת הזיהוי היישרלית שלה. תעוזת הזיהוי היישרלית של חשודה מס' 3 הייתה בעת המעצר על גופה. תחקיר שגבת את עדותה איינו זובר רוסית. השופט משחררת בעקבות עצםית וערבות צד ג'. וקובעת שם לא יעדמו בערביות יובאו לפני השופט בעד יומיים. היא אינה מעילה דבר על חוקיות המעצר.

התנהגות המשטרה במקרה זה מעלה שאלות קשות: לשם מה מבקשת המשטרה שלושה ימי מעצר? מה עשתה המשטרה במשך 24 שעות שהנשים ישבו במעצר, וזאת כאשר הזיהוי (שהיה מראה כי הן אזרחות ישראליות) היה אפשרי תוך שעתיים לכל היתר? האם שביתה במשרד הפנים היא סיבה להארכת מעצר? האם למשטרה אין אמצעים ממשה לברר זהות של אדם ללא פניה למשרד הפנים? חמור מכך, כיצד ניתן להסביר את העובדה כי אחת החשודות ישבה 24 שעות במעצר, רק משום שלא היה מתורגמן שיסביר לה עלילה להשיג את תעוזת הזהות שלה? השופט אומנם שחררה את החשודות בעקבות, אך לא העלה אף אחת מהשאלות האמורויות ולא התייחסה לאי-החוקיות של המעצר.

44.9.25 – אדם, שנשבר כדי לנ��ות מושך, חשוד כי גנב ממנו דכוש. המשטרת מבקשת לעצור אותו לאربעה ימים כדי לאתגר פועל נוסף שהוא עימיו ובשל חשש לשיבוש הליידי חקיהה. החשוד מכחיש שגנוב. השופטת: "אין בסיס בראיות לחשד של גניבת דכוש, אין חולק כי החשוד היה במקום ברשותו". היא מאריכה את מעצרו ביום אחד.

מדוע הארכיה השופטת את מעצרו של החשוד ביום, כאשר גם לדבריה, אין בסיס לחשד סביר כנגדו?

2. תחליפי מעצר ללא עילת מעצר

מעצר בית מוטל לא פעם ללא עילת מעצר, כעונש וכאמצען אפשרה עם המשטרת
--

החוק אומר: אם אפשר להשיג את מטרת המעצר על-ידי שימוש באמצעותי הפוגע פחות בזכויותיו של החשוד, יש לעשות כך.⁸⁶ עם זאת, תחליף מעצר מהייב, כמו מעצר, כמו שתהיה הצדקה לעצור אותו, ככלומר שמתקייםת עילת מעצר כנגדו. רק אם יש עילת מעצר, ניתן לבדוק אם כליאה בבית מעצר משטרתי היא הדרך היחידה להשיג את מטרת המעצר, או שמא ניתן לפעול בדרכים אחרות, כמו מעצר בית או הרחקה מאזור מסויים.

המציאות מראה: לפי נתוני התצפויות המשטרת כמעט אינה מבקשת מעצרי בית (רק 2.3% מהבקשות). גם בית המשפט אינו מרובה להשתמש בתחליף זה למעצר (6.5% מכלל העצוריים). אך גם כך מעצר בית מוטל במקרים רבים ללא הצדקה ולא עילת מעצר. במקרה לשחרר את החשוד שאין עילת מעצר כנגדו, הוא נשלח כ"פשרה" למעצר בית, וכך תחליפי המעצר, שנעודו לצמצם את הפגיעה בחשודים, מגבירים אותה הלהה למעשה, שכן הם משתמשים את השופטים כתחליפי שטורר.

יomen תשפויות: תחליפי מעצר ללא עילה

44.11.26 – מובא לבית המשפט חשוד בגיןת 4 שפופרות משחת שניינים. הסניגורית מבקשת מעצר בית, והשופטת מחייבת על מעצר בית מלא למשך 30 ימים וערבות צד ג'.

במקרה זה נראה כי אין כל עילת מעצר, וגם הסכמת הסניגורית למעצר בית לא הייתה צריכה לגרום למעצר בית בהעדך עילת מעצר.

⁸⁶ סעיפים 13(ב) ו-21(ב)(1) לחוק.

« 30.11.98 – מובא לבית המשפט חשוד בognight לרבע. השופט מציין באופן מפורש כי סבנה לרbesch העיבור אינה עילת מעוצר. למראות דבריו הוא שולח את החשוד ל-15 ימי מעוצר בבית מלא.

« 29.6.98 – אדם, כנראה חולה נפש, נחשד בהונחת תלונות כזובות כנגד בנו. השופט קובע כי העבירה אינה מעדרה מעדר, וכי אין לנו למסוכנותו של החשוד לסוכבוי, אך למראות זאת מורה על ארבעה ימי מעוצר בית.

דוגמאות להחלטות בהתאם לחוק:

« 14.9.98 – מובא לבית המשפט חשוד בכך שזוק חול ואבנים וחרבץ לשני מטלונים שונים. השופט מציין כי בהיעדר עילת מעוצר אין מקום למעוצר בית, ומשחררת בערבות.

« 31.7.98 – אדם חשוד בהחזקת רכוש גנוב (תכשיטים ופתחות). המשטרה מבקשת שישה ימי מעוצר בית. העילה הנطענת: שיבוש חקירה. השופט: "אין הצדקה להגבלה חופש התנועה. גם למעוצר בית צריך עילת מעוצר".

3. תגבות שופטים לתלונות על אלימות כלפי עצירים

תלונות קשות על אלימות שוטרים נותרות לעיתים ללא

תגובה מצד בית המשפט

כאשר עציר מטלון על אלימות של שוטרים לפני, השופט אמרו להורות להעביר את התלונה למחלקה לחקירה שוטרים במשרד המשפטים (מח"ש). מעבר לאספект האנושי המחייב התייחסות לתלונות העצור, יש לtagובה השופט גם משמעות מעשית: הדברים נרשמים בפרוטוקול הדיון, ומצוירות בית המשפט מעבירה אותן למח"ש. שופטים רבים אכן מעבירים את התלונות למח"ש, אך לפי דיווחי הtcpfitionists, לא תמיד הייתה-tagובה והתייחסות לתלונות על אלימות שוטרים. הדוגמאות שלහן מתיחסות לאותם מקרים בהם עברו השופטים בשתייה על תלונות כאלו.

יום תצפיות: התייחסות שופטים לתלונות על אלימות שוטרים

- « 30.7.98 – המשטרה מביאה לבית המשפט חשד בניסיון פריצה ותקיפת שוטר במהלך התנגשות למשטר. המשטרה טוענת כי החשד הטיח את ראשו בקירות, וכי «יש סימניים על הקירות». העוצר אומר כי לא התנגש למשטר, וכי קצין בוחנה נגח בו ופתח לו את הראש, אך שזקק לטיפול רפואי ותרופים. התצפיתנית מצינית כי החשד נראה חבול ובגדיו מוכתמים בדם. אין כל תגובה של השופט לטענות האלימות. היא מאשימה את מערכו ביומיים.
- « 16.8.99 – אדם חשוד בניסיון פריצה לדירה. הסניגור אומר כי אחד השוטרים היכה את החשוד בראשו בקט אקדח ופתח לו את הראש. הוא נזקק לטיפול רפואי איבולוב, ויש על כך דוח רפואי. המשטרה: היה שימוש בכוח בזמן מרדף רגלי. השופט אינה מוגיבה על טענות האלימות ומאריכה את המעצר ביומיים.
- « 17.9.99 – אשה חשודה בהסתות וובל, איומים ותקיפת שוטר בגין יולדים של ויצו. הסניגור טוען כי מדובר בסכוז עם מנהלת הון על רקע רישום בנה של החשודה. הזמנה משטרת והחשודה הותקפה פיזית בידי מספר שוטרים. לא ניתן לה טיפול רפואי בוחנה, למורות שחזרה על בקשה שלוש פעמים.

השופט אינו מוגיב לטענות האלימות (וגם לא למשטר המיותר), משחרר את העוזרת בערבות (לביקשת המשטרה) ומורה לה להימנע מ歐יכוח כלשהו עם מנהלת המעוון.⁸⁷

4. תגובת שופטים לתלונות על תנאי מעצר

סיגורים כמעט שאיןם מתלוננים על הפרות החוק הרבות

בנוגע לתנאי מעצר

חוק אומר: בחוק המעצרים נקבע לראשונה סטנדרט מחייב של תנאי מוחיה אנושיים לעצירים, שישמרו על כבודם ובריאותם, כמו מיטה לכל עציר, שהות יומית באוויר הפתוח, ותנאי איזורור סבירים בתאים.⁸⁸

⁸⁷ התצפיתנית מצינית כי בני משפט החשודה, שנכחו באולם המעצרים, חתרמרמו על כך שהשופט לא הגיב על התלונות על האלימות. התצפיתנית הדריכה אותן כיצד לפנות למוחיש.

המציאות מראת: סירורים שערכה האגודה לזכויות האזרח בבתי מעוצר מושטרתיים לאחר כניסה החוק לתוקף הועל, כי למותר שיפורים מסוימים שנעשו, עדין במרבית בתי המיעוץ יש הפרות רבות של חוראות החוק בוגע לתנאי המיעוץ. הפרה בולטות אחת היא החזקתם של עצורים ממשך תקופות ממושכות בתחנות משטרה שאין בהן חצר, כך שהעצור כלוא ממשך כל שעוט הימה בתא קטן ודחוס, מבלי לראות אור שמש. בתקנות בדבר תנאי החזקה במעוצר נקבע כי ניתן להחזיק עציר במתokin לא חצר לכל היותר שבעה ימים, ואז יש להעבירו למתקן עם חצר.⁸⁸ כמו כן, במרבית בתי המיעוץ אין פרדה ממשית בין השירותים לבין אוצר המגורים של התא, באופן הפוגע בפרטיותם ובכבודם של העצירים ובניגוד לחוק.⁸⁹

למרות ההפרות הללו, העצירים ובאי כוחם אינם טוענים דבר באשר להפרת זכויות העצירים מבחינות תנאי המיעוץ.⁹⁰ רק בנסיבות מקרים בערך שציינו הכספיינים (מתוך 1,806 הילכי הארכת המיעוץ שנצפפו), התלוננו העצירים או בא-כוחם על תנאי המיעוץ. כאשר התלוננו, הדבר סייע לקצר את המיעוץ, ואף לחביא לשחרור העצירים.⁹¹

יום תשפויות: תנאי מעוצר

19.7.99 – המשטרה מבקשת להאריך את מעולם של חשודים בגיבת תיקים בחוף הים בהרצליה. הסניגור: מדוע עבר הלילה על העצירים מהוז לטא המיעוץ על הוצפה? האם המשטרה יכולה לבדוק זאת? אם תנאי השהייה בבית המיעוץ אינם לפי המחייב בחוק, צדץ בית המשפט להחיליט שילמו לישון בבית. **המשטרה:** אין זה מתקידנו לבדוק את

⁸⁸ התנאים הבסיסיים המחייבים את בתי המיעוץ מפורטים בסעיף 9 בחוק המעצרים ובתקנות סדר הדין הפלילי (סמכיות אכיפה מעצרים) (תנאי החזקה במיעוץ) התשנ"ז-1997 (להלן התקנות).

⁸⁹ סעיף 9(ב) לתקנות.

⁹⁰ סעיף 3(ב) לתקנות.

⁹¹ מושגgorיה החזירית מסר לנו כי רק לאחרונה ניתן להם סמכות לעורך ביקורות בתבי מעוצר. דוויות על הפרות בוטות של חוק המעצרים חולקו לכל הטינגורים שעובדים עם, כדי שיוכלו להתבשל גט עליהם, ולא רק על דברי העצור. יש לחויר, עם זאת, כי בוגע להפרת התנאים בעניין שהה מיעוץ לשבעה ימים במתokin ללא חצר ושינה על הרצתה ללא מיטה, צרכיהם הטינגוריים להתבשל בראש ובראשונה על זיווחי העציר. מהתכיפות עולה כי טענות על שתות במתokin לא חצר לא הושעה בפני בית המשפט.

⁹² בחלטה שניתנה לא מכבר בעניינו של עציר עד תום ההליכים אשר נכלא בתאי המיעוץ במשפטת נתניה, זכויותיו לטילו יומי לשימוש בטלפון לא מושכו, קבע השופט ש. ברוך כי תקנות החזקה במעוצר אכן מתקיימות בבית המיעוץ בנתניה ואף בתננות אחרות בזיוור אמר: "לא יעלה על הדעת כי המדינה, המחויבות מכוח החוק לקיים אחר חוראותיו ולאפשר לנשאים תנאי שהייה מינימליים, תתעלם באופן מוגן מההוראות החוק. מדובר חמור עד יותר מאשר ואין מדובר במקרה אלא בשורה ארוכה של נאשמים, אשר מרביתם אלימים, מבון שטרויניותם אכן מובאות בפני בית המשפט. יש להתרה במדינה כי עליה לקיים את הוראות הדין ככתבן וכלשונן, אלא nisi non להתחכם". השופט הורה להעביר את הנאשם לבית המיעוץ בפתח תקוה וקבע כי אם יproxו שוב הוראות החוק, בעניינו של נאשם זה, יהיה צריך להורות על שחרורו (ב"ש 00/1854, שפיר נגד מדינת ישראל).

תנאי המיעץ.⁹³ השופטת מחייבת על שחרורם של החשודים בערבות ומורה על הוחקתם מהוף חיים בהרצליה למשך 30 ימים.

19.7.99 – שופטת מורה לעצוי ל-24 שעות חשודים בגיןת רדיותיפ מרכיב. כאשר הסניגור אומר כי עוזרים באבו-כביר ישנים על הרצתה, קובעת השופטת כי החקירה תבוצע בנסיבות האפשרית, והחשודים ישוחררו באותו יום בתחנת המשטרה.

24.6.99 – המשטרת מבקשת להאריך מעברים של חשודים בסחר בטמים, בפריצת מחסום משטרתי ובפגיעה בניידת. השופט מאריך את מעברים ביוםיים. לאחר שהסניגור אומר כי החשודים ישנו באבו כביר בחוץ, תחת ליפת השמיים, אומר השופט: "חוק יסוד כבוד האדם וחירותו מחייב שמירה ותקפה על כבודם האנושי של החשודים. חובה עלי לבן אדם וכשופט להකפיד שזה לא ישנה". הוא מורה על מעבר בית מוחלט למשך 48 שעות.

5. תגבות שופטים לכבלת העוזרים בבית המשפט

רוב השופטים אינם מעיריים למשטרה דבר עלvr כר שחוזדים
כבולים באזיקים בבית המשפט ללא כל הצדקה

החוק אומר: בחוק המעצרים אין הוראה הנוגעת לשירות לכבליה באזיקים ולא נאמר מתי הcabilia היא חיונית, ומתי היא מיותרת ופוגעת. אולם הפסיכה בעבר⁹⁴ קבעה כי כבליה כמו כשלוס בכוון, ואין לה הצדקה אלא אם יש חשש שהעוצר יפגע בסובבים אותו או עצמו, או יברח. כאשר החוק מדבר על שמירת כבוד האדם של העוצר, اي אפשר להתעלם מההשפעה הקשה שגורמת הcabilia באזיקים. ואכן, על פיהם המשטרה – בכלל אין לכבל עוצר בעת היותו באולם המשפט, אלא במקרים מיוחדים, כאשר קיים חשש שהעוצר יברח או יפר את הסדר. במקרים כאלה, אומר חונול, יש לפנות לשופט ולבקש את רשותו להשארת העוצר כובל בעת היותו באולם בית המשפט, תוך פירוט הסיבות לבקשה. כאשר שופט מורה לשחרר עוצר מכבליו, על השופטים לבצע את ההוראה.⁹⁵

⁹³ מדובר בנסיבות היחידה החקורת, ההוראה עצמה נפרדת מהמשמעות של בית המשפט, שבאחריותם לישם את ההוראות החוק בנסיבות תנאי מיעץ.

⁹⁴ ע"פ 69/61 עובדיה נגד היושב המשפטיא לממשלה, פ"ד טו(3) 2114.

⁹⁵ נוהל כבלת עוזרים אג"מ/מס"ר/מדור סיור, מס' הנווהל 055.02.220.

המציאות מראת: כמעט כל העצורים המובאים לבית המשפט, ללא קשר למידת הסכנה הנש��ת מהם, כבולים באזיקים בידיהם ולעתים גם ברגיהם. רבים מאוד כבולים זה זה. כאשר מתנהל הדיוון בעניינו של עוצר אחד, נאלץ גם העוצר הכספי אליו לעמוד, אף שאין לו כל קשר לדיוון.

מהתוצאות עולה כי רוב השופטים אינם מגיבים כלל על הcabille, והעצורים נשארים כבולים גם במהלך הדיוון בעניינים. עם זאת, שופטים אחדים מוראים לשחרר כל עוצר המופיע בפניהם, ומבקרים את המשטרת על הcabille המיותרת.

יומן תצפיות: כבילה באזיקים ללא כל הצדקה

¶ 4.16.8.99 - שתי פרוצות מובאות לבית המשפט, לאחר שהפכו הוראה להתווך מאוד התעשייתית בחולון. הן כבولات אחת לשניה. השופטת אינה מעירה דבר על הcabille.

¶ 4.8.99 - מובה עוצר שלא עומד בתנאי הערבות. סיבת המעוצר הראשון: עומד בצוות ומקבץ נדבות. העוצר כובל לעוצר אחר. השופטת אינה מעירה דבר על הcabille.

¶ 4.5.7.99 - אדם נעצר משומש שנראה עם שני גלגלי אופניים. טוען שקנה אותם ב-40 רם. העוצר כובל לעוצר אחר. השופט אינו מעיר דבר על הcabille, וגם לא על אי-החוקיות של המעוצר.

¶ 4.23.8.99 - מובאים שלושה חשודים בעניין אחד. שניים כבולים זה זה ואחד כובל לחשוד בעניין אחר. טיב החשד אינו ברור. המשטרת אומrette שהוצע להם להשתחרר בתננת המשטרת, אך הם לא עמדו בערבות. בעת הדיוון עמדו כל ארבעת העצירים. שוטר הלויי בקש מהעוצר שאינו שיכך לעניין לשבת, אך הוא אמר שאינו יכול לשבת כאשר הוא כובל לאחר. הוא הוסיף לעמדת המשך כל הדיוון. השופטת אינה מגיבה.

¶ 4.9.8.99 - החשוד כובל לאחר. הוא מבקש משוטר הלויי לנתק את האחורה מהcablists בזמן הדיוון בעניינו. בקשרו לא נענית. הוא מעיד באשר הוא כובל לאחר. השופטת אינה מגיבה.

¶ 4.15.2.99 - המשטרת מבקשת לשחרר בעבורות אדם, החשוד בתחזקת טם. העוצר כובל לעוצר אחר. **השופט:** מה עם האזיקים שעל חיזיות? אילו היה סיון בטחוני היו צריכים להיות אזיקים על הרוגליים? **המשטרת:** אי אפשר לפתח. אין מפתח.

סוף דבר

אדם לא עבר פלילי, שהליך ברכוב והחזקק שני זוגות מכנסי גינס, נעצר. אדם שנראה עם שני גלאלי אופניים בידיו, נעצר. אשה ישבה 24 שעות במעצר, רק משומש שלא היה בתחנת המשטרה שוטר דובר רוסית שיסביר לה שעלה להציג תעוזת זהות. אשה נשלחה לבדיקה כפואה בבית חולים פסיכיאטרי רק משומש שהיתה נסערת ונרגשת בבית המשפט. אדם נעצר כי העليب שוטר.

דומה, כי הרטוריקה על כבוד האדם וחירותו נאלמתazon מול מקרים כאלה. יתרון שמעצרי השווא המובהקים הם המיעוט והשולטים של מכלול המעצרים, אך העובדה כי במרבית הדיוונים בהארצת מעצר אין איוכור של עילית המעצר, מעלה את החשש כי המעצרים המיותרים והבלתי מוצדקים אינם במייעוט.

בתחילת הדרך פעלת המשטרה בהתאם להוראות החוק, ומכאן הירידה הדורסטית במספר המעצרים בחודשים הראשונים שלאחר כניסה החוק לתוקף. אולם נראה כי מה שהתחולל באולם המעצרים בבית המשפט, הביא את השוטרים למסקנה, שאנו סיבה לחושש מביקורת שיפוטית וmpsילת מעצרים גורפת ע"י השופטים – נהפוך הוא. התוצאה היא: אנשים רבים נמצאים במעצר ללא כל צורך ולא כל הצדקה.

ואף על פי כן, גם מדובר זה עלות נקודות אוור: אחרי הכל החוק הגדר מסגרת נורמטיבית ראוייה להליכי המעצר ונתן כלים לכל הגורמים במערכת למנוע מעצרים שוא ומעצרים מיוטרים:>Kiyzor תקופת המעצר ל-24 שעות הביא לצמצום ניכר בתופעת המעצרים העונשיים ולשחרור רב יותר (אם כי לא מספיק) של עצורים בתחנות המשטרה; ישנים שופטים הנסמכים על החוק, ופוסלים מעצרים בלתי חוקיים ומיותרים; יותר ויותר עורכי דין עושים שימוש בחוק בטיעוניהם בפני בית המשפט ובתביעות נזקין בגין מעצרי שוא.

באשר להמשך הדרך תלוי בנסיבות המשטרה ובית המשפט לאמץ באמת עקרונות חוק המעצרים ואת רוחו, ולשמור על האיזון הרاوي, שמציע החוק, בין ההתחומות עם הפשיעה לבין זכותו של כל אדם לחיות ולכבוד.

החוק עבר דרך ארוכה ומפותלת עד לקבלתו בכנסת. אסור לתת לו להיעזר כעט בפתח תחנת המשטרה ואולם המעצרים.

המלצות

המלצותינו מבוססות על הוראות חוק המעצרים ועיקרן תביעה ליישום החוק באופן שיביא לשינוי ממשעווי במדיניות המעצרים במדינת ישראל:

- אין לעצור אדם ללא עילת מעצר.
- אין להשתמש במעצר ככלי חקירתי, כאמור לשבירת רוחו של החשוד או כמקדמה לעונש.
- יש לידע עצירים על זכותם לטנסיון מיד עם מעצרם.
- על המשטרה לעשות שימוש רב יותר בסמכיוותיה לשחרר עצירים בתחנת המשטרה, ובפרט אלה החשודים בעבירות קלות, ולא להביאם בפני בית המשפט רק כדי להסדיר את תנאי השחרור.
- יש למנוע את המצב שבו אנשים שוהים במעצר בשל אי יכולת כלכלית: אין להטיל ערבות ללא עילת מעצר. בטרם מחייבים אדם להפקיד כסף מזומנים או להמציא אדם אחר שייעורבו לו (ערב צד גי) כתנאי לשחרור, יש לבחון אם תנאים אלה חיוניים לצורך הבטחת התיקיצבותו להמשך ההליכים. בכל מקרה, יש לבחון באופן מדויק את יכולתו הכלכלית של עציר, בטרם מחליטים על סכום הערבות.
- אין לשולח אנשים לביצעה פסיכיאטרית בתנאי מעצר אם אין עילת מעצר כנגדם.
- יש לעשות שימוש רב יותר מכפי שנעשה בחלופות מעצר. אין להטיל חלופות מעצר ללא עילת מעצר.
- אין לכבל עצור באזיקים בבית המשפט, אלא אם כן נשקפת ממנה סכנה לעצמו או לסובבים אותו.
- מן הרואין שבית המשפט יגיב בדברים מפורשים על מעברי שווה ומעצרים בלתי מוצדקים של המשטרה, על כבילת עצירים שלא לצורך ועל תלונות עצירים על אלימות שוטרים.
- יש להשאיר על כנה את הוראות החוק הקובעת כי עצור לא יהיה נתון במעצר מעבר ל-24 שעות בטרם הבאתו לפני שופט, שכן קיצור תקופת המעצר הוא השיפור המשמעותי ביותר במדיניות המעצרים שחל מאו כניסה החוק לתוקף.
- ראוי שעורכי דין, המציגים עצירים, יגבירו את השימוש בכלים שהחוק נותן להם.
- בפתח הדוח'ית עמדנו על מגבלות התחקיר שערכנו, המבוסס על תוצאות בלבד. יש חשיבות רבה למחקר מكيف, המבוסס על נתונים סטטיסטיים ועל טקירות תикиי חקירה ותיקי בית משפט. אנו ממליצים כי המחקר ייערך על ידי מבקר המדינה, שכל החומר החדש גלוי בפניו, והוא יכול לבדוק באופן מהימן ואובייקטיבי כיצד מושמות הוראות חוק המעצרים.

נספח א: תגוברת משטרת ישראל

לשכת הייעוץ המשפטי
טל': 02-5308071
פקס: 02-5323596
ירושלים, י"ד אב, תש"ס
15 אוגוסט, 2000

מספר-128- זכויות האזרח - ב/
339132

הندון: דוח האגודה לזכויות האזרח - ללא עילה
ישום חוק המעצרים על ידי המשטרה ובתני המשפט

1. כללי:

- א. סמכותו של שוטר לעזר אדם או לבקש את הארכת מעצרו, נקבעה בחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה מעצרים) התשנ"ז-1997 (להלן החוק).
- ב. החוק יישם את הערכים החוקתיים אשר נקבעו בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.
- ג. אחד מחדישיו העיקריים של החוק הינו הקביעה של רשימות עילות מעוצר גם ביחס למעוצר של חשור לפני הגשת כתוב אישום. סעיפים 13 ו- 23 לחוק קובעים עילות מעוצר המבוססות על תכליות המעוצר. קיומה של עילת מעוצר הינה תנאי הכרחי לביצוע המעוצר והעדרו משמשת את הבסיס לסמכות המעוצר.
- ד. משטרת ישראל פולח עוד טרם כניסהו לתוקף של החוק ופועלת גם כיום להטמעת החוק מטרותיו ותכניו, בקרב שוטריה.

2. להלן התייחסות המשטרה לנטען בדו"ח שבנדון.

טענות האגודה לזכויות האזרח		התיחסות המשטרה
שיטת עבודה בהארוכות מעצרים במחוז תל אביב. 1. טועני מעצרים קבועים של תחנות השונות. 2. נוכחות קצין חקירות מידי יומם המבקר את טועני המעצרים, בודק תיקים והנחיות שניתנו בהם ומסייע לשופט במידת הצורך. 3. דו"ח קצין החקירות (המבקר) מועבר מידי יום לאחר ענף חקירות במחוז ת"א, תוך התייחסות ליקויים, אם היו והערות שופטים, ככל שניתנו.		

.4. מעט לעת מתבצעות בדיקות מדגמיות לגבי עצורים המובאים לבית משפט להארכת מעצר או שחרור בתנאים.	
הממשלה לא תקפה את החוק בצורה חסרת תקדים, אלא ציינה את הבעיות בישום במיוחד לאור החוכר התקציבי השני לימוש תיקוני החקיקה. צוין כי במהלך עבודת הוועדה חזרה בה הממשלה מחלוקת מבקשותיה לתיקוני חוקה.	הממשלה תוקפת בצורה חסרת תקדים את החוק. על רקע זה הוקם צוות בן-אור שדחה את עיקרמו של בקשה הממשלה לתיקוני חוקה.
על פי הנחיית מפכ"ל המשטרה ערכה מח"ק בסוף שנת 1999 ביקורת ארצית ביחidot החקירה במשטרת. נמצא ממצאים מצביעים על ירידת משמעותית בכמות המעצרים הלוקויים.	מסקנות דו"ח מבקרת המדינה - נמצאו ליקויים ב- 40% מהמעצרים (3% - לא חוקיים ; 12.5% - לא מוצדים ; 24.5% - לא מנוצלים)

פרק א' לדו"ח

<p><u>טענת הממשלה כי שיטת הבדיקה לוקה:</u></p> <p>א. הבעיה בדו"ח בהתבססות התוצאות הتفسיניטים רק על הנשמע באולם ביהם"ש מבלי לעין במסמכים המוגשים לבים"ש ולסניגור. אין בנטען בע"פ בכדי לש凱ף את מלאה הטענות והשיקולים הנדרונים בחילטה להאריך מעצרם של אדים.</p> <p>ב. בטופס בקשה להוציא צו מעצר (מ-3096) יוחד מקום לצוין עילת המעצר אך בדין מתמקדת הממשלה בשאלת קיום הראיות ולא קיומ עילת מעצר.</p> <p>ג. לעתים טוען המעצר לא מוסיף טענות בע"פ מבלי שהדבר פוגם בהליך המעצר מאוחר והעתק הבקשת מועבר לידי הסגנון לפי הדיון.</p> <p>ד. לפיכך הקביעה החוד משמעותית שמרבית השוטרים הטענים למעצר מתייחסים חזdotot נגד אדם כבסיס למעצרו, מבלי להתייחס לעילת מעצר כחוק אינה מקובלת.</p>	<p>הממשלה ציינה במפורש עילת מעצר רק ב- 29.5% מהמעצרים.</p> <p>בטופס בקשה המעצר מצוינת עילת המעצר אך בדין מתמקדת הממשלה בשאלת קיום הראיות ולא קיומ עילת מעצר.</p>

<p>קדום לכניותם לتوقيף של ההוראות לעניין ייצוג עצורים מחוסרי אמצעים על ידי הסגנoriaה הציבורית גובשו עם הסגנoriaה הציבורית הנחיות מפורטות ליחידות החקירה שהופכו ליחידות החקירה. מחלוקת החקירה הנמצאת בקשר רצוף עם הסגנoriaה הציבורית אינה מודעת לטענות אלה והם ייבדקו ישירות מול הסגנoriaה הציבורית.</p>	<p>המשטרה איננה מיידעת עצורים מיד עם מערכם על זכותם להיות מיוצגים על ידי סניגור ציבורי</p>
<p>בדומה לעילות המעצר האחרות, גם ביחס לעילה זו נוהגת המשטרה לטעון למעצרו של אדם על בסיס הלהקה פסוקה. כך, לפני שנה ניתנה פרשנות משפטית לסע' 13(א)(3) לחוק בש"פ 5492/98 ברונסן נגד מ"י. חוקר המשטרה הונחו לפעול על פי פסיקה זו.</p>	<p>עליה עיקרית למעצר "מעצר לצורך המשך חקירה" אף שהשימוש בעילה צריך להיות נדר ביותר.</p>
<p>מאז כניסה החוק לתקוף יצקו ביהם"ש תוכן למילים "בטיחו הציבור" וחוקר המשטרת ישראל מבססים את טיעוניהם על פי הלהקה הפסוקה.</p>	<p>עליה של "סיכון לביטחון הציבור" נעשה שימוש לעיצרת חשודים גם שלא נשקפת סכנה לציבור כאמור.</p>
<p>ביהם"ש פסק לא פעם כי בנסיבות מסוימות עשויים עברייני רכוש להיתפס כמו שמסכנים את ביטחון הציבור. חוקר המשטרה הונחו לפעול בהתאם להוראות הפסקה והחוק. לא תמיד יראו שוטר, סניגור ונציג האגודה את מסוכנות חשוד ולשם כך מובא הדבר להכרעת בהם"ש. תצפיתן האגודה לא תמיד מתרשם ממשוכנותו של הנאשם מאחר והוא מודיע לחומר שבכתב (מספר הרשותיו ותכני הרשותתו, חומר מודיעיני, תיקים פתוחים ועוד).</p>	<p>האם עבירות רכוש הן סיכון לביטחון הציבור (אין חשש לסיכון פיזי של אנשים). המשטרה יקרה עליה חדשה של "סיכון רכוש הציבור". מבקשת מערכם גם במקרה עבירות רכוש קלות. המשטרה לא הפינה את השינוי בעילת המעצר על פי החוק "משלום הציבור" "לבטיחו הציבור".</p>
<p>הנתונים כפי שמפורטים בדו"ח מצביעים כי אין מדובר בשימוש מופרז, או לא מתאים, בעילה זו.</p>	<p>המשטרה משתמש בטענת "шибוש חקירה" כאשר החשוד מסרב לשתף פעולה. חשש שהעליה תהיפך לעילת סל.</p>

פרק ב' לדוח

<p>התצפיתן אינו מודיע למלא החומר הרלוונטי (הרשעות, תיקים פתוחים, כוונות המשטרה לפעול בשיפוט מהיר). לא מקבלים את מסקנות הדוח' בצורה גורפת.</p>	<p>מערכם בשל עבירות פועלות (הסיבה לנראתה רבים מהחשודים עוסקים "בעבירות פועלות" לפונסטים ויש חשש שלא יתייצב למשפט אם ישוחררו).</p>
---	---

עמדות מ"י שהחוק אינו מאפשר הטלת ערובה או שחרור בערובה כאשר אין עילת מעוצר. (עוגן בפק' מטא"ר 14.01.34 ובחוזר מה'ק) גם שקיימת עילת מעוצר יתכן והחזר לא יוכל לעמוד בתנאי ערובה שניעדו להבטיח התיצבותו לחקירה ומשפט. لكن נקבעו הליכי בקרה להבטיח וחשוד אינו נשאר במעוצר ללא הצדקה (סע' 1-47 ו- 52 לחוק)

מעוצר בשל עוני. החוק מאפשר למשטרה להטיל ערבות כספית על חשוד גם ללא עילת מעוצר. התוצאה היא מעוצר בשל חוסר באמצעות צד ג' בלבד לבחון החשש שהחשוד לא יתייצב להמשך ההליכים. (14.5% הובאו לבימ"ש לשחרורם לאחר שלא עמדו בדרישות הממשלה לשחרורם).

פרק ג' לדין

<p>משטרה מסכימה שבדיקה פסיכיאטרית אינה עילת מעוצר. יש צורך בקיים עילת מעוצר על מנת לבקש הסתכבות בתנאי אשפוז.</p>	<p>חשודים נשלחים להסתכלות פסיכיאטרית בתנאי מעוצר ללא עילת מעוצר.</p>
<p>התופעה אינה מוכרת. אם ישנם מקרים ספציפיים יש לבחון אותם לגופם.</p>	<p>המשטרה אינה נזהרת בבקשת לאשפוז פסיכיאטרי, למורת הסטיגמה שככז ובקשת הסתכבות במעוצר בכל מקרה של התנהגות מוזרה.</p>

פרק ד' לדין

<p>המלצת המשטרה לתקן חקיקה משaira את תקופת המעצר הראשונית על 24 שעות. קצין משטרה יהיה רשאי להאריך תקופת המעצר רק במקרים מסוימים. אין סכנה ל"מדרונו חלקלק" בעקבו משטרת ישראל הפנימה הוראות החוק. עד מה זו אומצה על ידי ועדת בן-אור.</p>	<p>מלכוד 24 קיצור תקופת המעצר ל- 24 שעות הוא השיפור המובהק ביותר שהשיג החוק. (הקדמת הביקורת השיפוטית; צמצום תופעת המעצרים העונשיים) המשטרה מנסה להרחיב סמכויותיה למשך של 48 שעות. צוות בן-אור החליט לתמוך בדרישת המשטרה. יוצרת סכנה של "מדרונו חלקלק".</p>
--	--

פרק ה' לדין

<p>פרשנות האגודה כי המחוקק הטעון להעניק לחשוד זכות עיון בחומר חקירה כבר בשלב הארכת המעצר (סע' 15) אינה מקובלת על המשטרה.</p> <p>סע' 15(ה) מתייחס רק לחשיפת תשובה טוען המעצר בפניו הסניגור. אין בסעיף כדי לגרוע מהעיקרונו לפיו אין לחשוד, בשלב החקירה, זכות עיון בחומר החקירה, עקרון המעוגן בסעיף 15(א).</p>	<p>בבימ"ש עלין הנהה לצמצם תופעת החומר החסוי. המשטרה מראה חומר החקירה לעיון השופט בלבד והחוק מצמצם זכות העיון של החשוד לעומת המצב שהוא. (ב-99% מהמקרים אין החשודים והסניגורים מבקשים לעיון בחומר החקירה שבידי המשטרה.</p>
---	--

פרק ו' לדין

<p>יש לבקש התייחסות הנהלת בתי המשפט</p>	<p>שתיקת השופטים ביחס ל:</p> <p>עצמם המעצר; תנאי מעוצר; טענות לאלים;</p> <p>שוטרים; כבילת עצורים שלא לצורך.</p>
---	---

סוף דבר והמלצות

	<p>בתחילת הדרכך פוליה המשטרה בהתאם להוראות חוק המעצרים. (לכן הירידה הדרסטית במספר המעצרים). המשטרה הבינה שאין סיבה לחושש מביבורת שיפוטית ופסילת מעצרים ע"י בימי"ש וכן גדל מספר האנשים הנמצאים במעצר ללא כל צורך ולא כל הצדקה.</p>
	<p style="text-align: center;"><u>המלצות</u></p> <p>התשובות ניתנו בمعנה לעיל</p> <p>ככל, בכפוף לאמור לעיל, עיקרי המלצות המבוססות על הוראות החוק יבחןו לגופו של עניין, לפחות עדמת המשטרה בעניין תקופת מעצר כפי שאומצה על ידי ועדת בגין או ר'.</p> <p>- אין לעזרה ללא עילת מעצר</p> <p>- אין להשתמש במעצר ככלי חקירותי, כאמור לשבירת רוחו של החשוד או כמקדמה לעונש.</p> <p>- יש לידע עצורים על זכותם לסניגור עם מעצרים.</p> <p>- על המשטרה לעשות שימוש רב יותר בסמכויותיה לשחרר עצורים בתחנת המשטרה (במיוחד עבירות קלות) ולא להביאם לבימי"ש להסדרת תנאי שחרור.</p> <p>- למנוע מעצר בשל אי יכולת כלכלית. קודם שמחייבים הפקדת מזומנים או ערבות צד ג' יש לבחון אם התנאים הכרחיים להבטחת התקציבותו להמשך הליכים. יש לבחון יכולתו הכלכלית של עציר קודם שמלחיטים על סכוםUberות.</p> <p>- אין להטיל ערבות ללא עילת מעצר.</p> <p>- אין לשלווח אנשים לבדיקה פסיכיאטרית בתנאי מעצר שאין עילת מעצר.</p> <p>- יש לעשות שימוש רב משנעשה בחЛОפות מעצר. אין להטיל חЛОפות מעצר ללא עילת מעצר.</p> <p>- אין לכבל עצור באזיקים בבימי"ש, א"א נשקפת ממנו סכנה לעצמו או לסובבים אותו.</p> <p>- יש להשאיר הוראות החוק הקובעת כי מעצר הינו ל- 24 שעות בלבד בטרם הבאתו לפני שופט.</p> <p>- יש צורך בחקירה מקייף שאינו מבוסס על תצפיות בלבד. ממליצים כי החקירה יערץ על ידי מבקר המדינה.</p>

נספח ב: נתוני המשטרה

תיקי חקירה בפשיעה חמורה בשנת 1999, לעומת שנת 1998

העבירה השנייה	1999	1998	
רצח	136	154	
ישראל רצח	113	103	
איינוס בכוח או באיזומים	584	690	
מעשה מגונה בכוח	1,977	2,276	
שוד בנסיבות חמורות	704	798	
שוד	1,017	1,021	
-0.4			*

* מקור: אתר האינטרנט של משטרת ישראל

התפלגות מעזריות

לפי סוג העבירות בהן נחשדו העזריות

נתוני המשטרה לשנת 1999

סך-הכל 42,740 מעזריות

0.9%	עבירות בטחון
17%	עבירות על הסדר הציבורי
1.4%	עבירות נגד חי אדם
2.8%	עבירות מין
16.9%	עבירות נגד גוף האדם (אלימות)
11%	עבירות סמיים
10.3%	פריצה לדירה/עסק
4.5%	שימוש ללא רשות ברכב
5.4%	גניבת מרכב
12%	שאר עבירות רכוש
2.8%	מרמה
0.9%	חטנה
5.7%	גניבה
7.9%	שאר עבירות
99.5%	סה"כ